наша свабода

№14 ВЫДАЕЦЦА З 25 ЛЮТАГА 2000 ГОДА

11 КРАСАВІКА 2000 года АЎТОРАК

Адрас: 220123, г.Мінск, а/я 103

E-mail: NPSvaboda@irex.minsk.by http://www.svaboda.com

КОШТ СВАБОДНЫ

Міліцыя просіць прабачэння за «перагіб»

Але толькі перад журналістамі

Алесь ПАЎЛОВІЧ

Мінулая пятніца стала для кіраўніцтва ўсёй беларускай і асобна мінскай гарадской міліцыі днём пакаяння. Галовы попелам у гэты дзень пасыпалі міністр унутраных справаў Юрый Сівакоў і выконваючы абавязкі кіраўніка сталічнай міліцыі Іосіф Міхалковіч, а дапамагалі ім у гэтай цяжкай місіі намеснікі ды прэс-сакратары. Дзеянне адбывалася адначасова на двух пляцоўках – у апартаментах стадыёна «Дынама» і ў офісе гарадской міліцыі. І там, і там, як на свята, былі накрытыя сталы, хаця незразумела было, што святкавалася. Хіба што факт паслухмянасці міліцыі загадам зверху. Але ці сведчыць гэта пра яе законапаслухмянасць?

Справа ў тым, што і генерал Сівакоў, і палкоўнік Міхалковіч выбачаліся толькі перад журналістамі. Гаворку пра тое, што міліцыя незаконна хапала на вуліцах грамадзянаў, заводзілі самі журналісты. Сівакоў выбачаўся за сваіх падначаленых, якія на Дзень Волі, аказваецца, «нервавалі» і таму адносна журналістаў перагнулі палку. Міхалковіч выбачаўся за салдатаў унутраных войскаў, якія, зразумела, гарадской уладзе не падпарадкаваныя, і таму «адбылося тое, што адбылося». Журналісты спрабавалі шукаць адказных у сферах вышэйшых, але міліцэйскія кіраўнікі з дапамогай прэс-сакратароў старанна абыходзілі слізкую тэму «галоўнага ініцыятара канфлікту». У выніку атрымалася, што ва ўсім вінаваты адзін « адмарожаны» падпалкоўнік у крапавым берэце, які і пачаў паляванне на журналістаў. З ім ужо разабраліся. Хацелі нават звольніць з органаў, але ўлічылі стан здароўя (што такі слабанервны) і перавялі ў грамадзянскую абарону (там усё ж спакайней і бліжэй да народа). Праўда, чамусьці прозвішча пакаранага «грамілы» журналістам не назвалі – ні на сустрэчы з Сіваковым, ні ў гарадской міліцыі такіх дэталяў проста не памяталі.

Увогуле, калі потым журналісты параўналі, як праходзіла сустрэча на «Дынама» з тым, што адбывалася ў гарадской міліцыі, знайшлося шмат агульнага. І ў сцэнарах, і ў прамовах. Міністр Сівакоў пабыў з журналістамі 5-10 хвілінаў і сышоў, спаслаўшыся на справы. А перад сыходам нагадаў журналістам НТВ, ОРТ і РТР, што 25-га яны знаходзіліся на працы (быццам Аляксандр Калпакоў, Дзмітрый Наважылаў ці Алена Лукашэвіч калісьці сцвярджалі адваротнае), і таму іхнае затрыманне і пашкоджанне тэлетэхнікі безумоўна ёсць парушэнне закона аб друку, за што ён выбачаецца. Міністр паўтарыў, што ўсе страты на рамонт здымачнай апаратуры будуць кампенсаваныя. Згадванне закона аб друку і прабачэнні за яго парушэнне пачулі журналісты і ад Іосіфа Міхалковіча ў гарадской міліцыі. Міхалковіч таксама да канца праграмы не дацягнуў. Маўляў, справаў шмат, а генерал Тарлецкі, шэф гарадской міліцыі, у адпачынку. Пасля сыходу начальнікаў размовы з журналістамі працягваліся ў яшчэ больш нефармальнай абстаноўцы – на «Дынама» тэлевізіёншчыкаў нават частавалі выдатнай парылкай. І, канешне, размовай па душах, падчас якой лягчэй наводзіць масты і аднаўляць давер. Паміж беларускай міліцыяй і беларускімі журналістамі гэты давер, магчыма, хутка і будзе адноўлены, а вось як быць з сотнямі незаконна затрыманых на Дзень Волі мінчукоў і гасцей сталіцы? Хто і калі ў іх будзе прасіць прабачэння? ■

Президент-2 приземлится в Минске

Роман ЯКОВЛЕВСКИЙ

Второй президент Российской Федерации должен появиться в Минске. Свои первые визиты в апреле в качестве президента Путин совершит также и в Киев. Столицу Беларуси он уже посещал. Но в качестве главы правительства, которым, кстати, он пока и остается.

То, что Владимир Путин стал преемником Ельцина, оказалось полной неожиданностью для многих. В том числе и для белорусских союзников. Как и результаты последних выборов в российскую Госдуму, появление нового хозяина Кремля в правящих кругах Беларуси воспринято с напряжением. По мнению экспертов, на амбициозных планах председателя Высшего государственного совета Союза Беларуси и России Александра Лукашенко был поставлен крест. Его мечтам об исторической миссии собирателя славянских земель уже не суждено сбыться. Очевидно, что новое руководство России интенсифицирует свою роль на постсоветском пространстве. Но не на декларациях об общих исторических славянских корнях и советском прошлом, а на жестком прагматизме в отстаивании своих собственных государственных интересов. В отношении братской Беларуси такой подход уже четко проявляется в таких областях, как оборона и интересы российского нефтегазового комплекса. В этой связи весьма примечательно заявление госсекретаря Союза Беларуси и России Павла Бородина. Он назвал план создания единого союзного государства весьма выгодным коммерческим проектом. Олицетворять его будет, к примеру, программа «Союзный телевизор». По аналогии можно вспомнить, что в свое время «Клуб кинопутешествий» олицетворял для советских людей свободу на передвижения. Пока же гражданам двух союзных стран по телевизору обещают посадить П. Бородина в швейцарскую тюрьму.

Реальная же основа выгоды «коммерческого проекта» лежит в геостратегическом расположении Беларуси. Со всеми, столь жизненно важными для России транзитными путями. Судя по результатам, а вернее их отсутствию, последнего визита в Минск главы компании «Славнефть» Михаила Гуцериева, руководитель Беларуси иногда проявляет строптивость в отношении планов экспансии российского капитала. Но куда большую озабоченность Москвы вызывают проявления самостоятельности Минска на мировом рынке вооружений. По некоторым сведениям, зачастую в обход интересов своих российских союзников, различного рода вооружения из Беларуси попадают в регионы потенциально взрывоопасные. А то и в те регионы, где уже происходят вооруженные конфликты. В частных беседах чиновники упоминают даже Чечню. ▶

Окончание на стр.3

ГАРАЧАЯ ЛІНІЯ

■ **Ірландскі няўрадавы фонд «Дзеці Чарнобыля» накіраваў больш за 300 тонаў гуманітарнай дапамогі дзецям Беларусі і Расіі, што пацярпелі ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС.** Пра гэта паведаміла «Радио России». Гэты фонд сабраў 2,5 мільёнаў долараў і на гэтыя грошы набыў медыкаменты, вопратку, харчаванне і 16 машынаў «Хуткай дапамогі». 22 красавіка каштоўны груз прыбудзе ў шпіталі і дзіцячыя дамы Беларусі, а таксама Бранскай вобласці Расіі.

■ **Дзве тысячы жыхароў Брэсцкай вобласці, што апынуліся за рысай беднасці, атрымаюць дапамогу ў рамках акцыі «Надзвычайны заклік».** Акцыя праводзіцца Чырвоным Крыжам. На працягу трох месяцаў — з красавіка па чэрвень — дзве тысячы жыхароў вобласці атрымаюць харчовыя пасылкі, а каля сотні чалавек, якія не маюць пастаяннай фінансавай крыніцы, — бясплатнае харчаванне. Хворыя, што знаходзяцца пад патранажам Чырвонага Крыжа і цэнтры медыка-сацыяльнай дапамогі і пункты санітарнай апрацоўкі атрымаюць гігіенічныя наборы, а дзецям з маламаёмных сем'яў дастануцца камплекты пісьмовых прыладаў, паведамляе агенцтва БелаПАН.

■ **Пракуратура Ленінскага раёна Гродна ўзбудзіла крымінальную справу ў дачыненні да выкладчыка М. з гродзенскага філіяла Беларускага камерцыйнага універсітэта кіравання.** Як паведамляе агенцтва БелаПАН, 6 красавіка выкладчык быў затрыманы на месцы злачынства ў аўдыторыі гэтага ВНУ пры вымагальніцтве хабару ў суме 150 долараў ЗША ад групы студэнтаў за здачу залікаў. Цяпер ён арыштаваны і знаходзіцца пад вартай.

■ **Прэзідэнт Паўднёвай Карэі Кім Дэ Джун і лідэр Паўночнай Карэі Кім Чэн Ір правядуць з 12 па 14 чэрвеня гэтага года сустрэчу ў Пхеньяне, паведамляе CNN, спасылаючыся на прадстаўнікоў паўднёвакарэйскага боку.** На сённяшні дзень дзве дзяржавы фармальна знаходзяцца ў стане вайны – што не замінае, аднак, Паўднёвай Карэі дапамагаць сваёй паўночнай суседцы харчаваннем і вопраткай. Чакаецца, што падчас сустрэчы будуць абмяркоўвацца праблемы эканамічнай дапамогі і пытанні ўз'яднання сем'яў, якія былі падзеленыя паўстагоддзя таму з-за канфлікту паміж дзвюма краінамі.

НАДВОР'Е

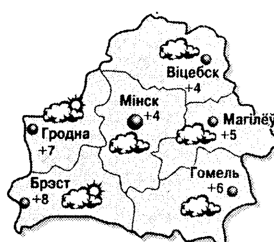

Курс наяўнага долара на «чорным рынку» 935

ЗША мяняе пасла ў Мінску

Рыгор БУЯН

Прэзідэнт Злучаных Штатаў Амерыкі Біл Клінтан назваў пераемніка Дэніэла Спекхарда, які гэтым летам адклікаецца з Мінска, на пасадзе пасла ЗША на Беларусі. Гэта 56-гадовы Майкл Козак, які да нядаўняга часу кіраваў амерыканскім пасольствам у Гаване. Відаць, што амерыканцы вырашылі даручыць кіраванне дыпламатычнай місіяй на Беларусі чалавеку, які мае вопыт працы ў экстрэмальных умовах – адносіны Кубы Фідэля Кастра з ЗША носяць менавіта такі характар.

Майкл Козак нарадзіўся у 1946 годзе ў Пасадэне, штат Каліфорнія. Пасля заканчэння Каліфарнійскага універсітэта ў Берклі атрымаў дыплом бакалаўра (1968 год) і доктара права (1971 год). Дыпламатычную кар'еру ён пачаў у Дзяржаўным дэпартаменце з 1971 года, дзе займаўся пытаннямі міжамерыканскіх адносінаў, у 1977 годзе быў удзельнікам перамоваў па дамове аб Панамскім канале, у 1984 годзе ўзначальваў дэлегацыю ЗША на перамовах па адпраўцы з Кубы палітычных бежанцаў. З 1997 года кіраваў дыпламатычным прадстаўніцтвам ЗША на Кубе. Жанаты, гадуе двух сыноў. ■

Разбітыя шыбы – для «палітычных»

Вольга АНЦЫПОВІЧ

Адбыў 10 дзён турэмнага зняволяння намеснік старшыні БНФ «Адраджэньне» Вячаслаў Сіўчык. Ён быў затрыманы праз тры дні пасля правядзення ў Мінску Дня Волі і абвінавачаны ў арганізацыі і актыўным удзеле ў несанкцыяваным шэсці. Пра асаблівасці сваёй «адсідкі» пасля выхаду Сіўчык распавёў карэспандэнту НАШАЙ СВАБОДЫ.

— На працягу 10 дзён мяне ўвесь час пераводзілі ў іншыя камеры, я іх змяніў, здаецца, пяць. Як вядома, гэта робіцца для таго, каб чалавеку цяжэй было адаптавацца да турэмных умоваў. Пра такія класічныя рэчы, як стыль стасункаў міліцыянераў са зняволенымі, казаць нават не прыходзіцца. Адкрыццём для мяне стала іншае. За два дні да сканчэння майго сроку мяне перавялі ў камеру, дзе ў шыбе была вялізарная дзірка. Яе немагчыма было заткнуць ні цэлафанам, ні нейкімі падручнымі рэчамі. Улічваючы надвор'е, якое ў апошнія дні стаяла на вуліцы, гэта стала даволі вялікай праблемай. Пастаянны холад, скразняк. Здзіўляюся, як там не захварэла ўся камера. Калідорны пазней сказаў мне, што ў камеры з такімі дзіркамі абавязкова саджаюць усіх «палітычных», якія трапляюць у ізалятар на Акрэсціна. Цікава, але гэтая інфармацыя не дайшла ні ў адну праваабарончую арганізацыю.

— *Як думаеце, чаму амаль усіх, хто ішоў па справе 25 сакавіка, суды апраўдалі, а «суткі» атрымалі толькі Вы?*

— Трэба было пасадзіць хоць аднаго больш-менш вядомага ў грамадскім руху чалавека, каб прадэманстраваць астатнім, што ў наступны раз такое ўжо адбудзецца з усімі. Трапіўся я, вось і пасадзілі. Іншага тлумачэння ў мяне няма. ■

Дрэва для свабоды

Вольга АНЦЫПОВІЧ

Прадстаўнікамі Маладога Фронту і Грамадзянскага Форуму 7 красавіка на вуліцы Пуліхава было пасаджанае дрэва «Для свабоды і дэмакратыі ў Беларусі». Як ужо паведамляла НАША СВАБОДА, аналагічная акцыя была праведзеная напачатку красавіка ў Празе, куды маладыя людзі з вышэйназваных арганізацыяў ездзілі з вучэбным візітам.

Месца пасадкі дрэва, па словах арганізатараў мерапрыемства, было выбранае невыпадкова, бо менавіта тут падчас Маршу Свабоды-1 адбываліся найбольш жорсткія сутыкненні дэманстрантаў з міліцыяй. «Гэтыя сутыкненні не былі трывіяльным хуліганствам, гэта было змаганне за свабоду, жорстка падаўленае міліцыянтамі». У знак памяці пра тыя падзеі дрэва свабоды было пасаджанае менавіта тут», – падкрэсліў адзін з ініцыятараў пасадкі дрэва «Для свабоды і дэмакратыі ў Беларусі». ■

Галодны статак загінуў на пашы

Надзея СВЯТЛІЧНАЯ

Ураган у лютым стаў прычынай гібелі больш як 50 галоў буйной рагатай жывёлы ў Камянецкім і Ганцавіцкім раёнах. У штабе грамадзянскай абароны Брэсцкай вобласці зафіксаваныя звесткі, што ў 13 сельскіх раёнах стыхія пашкодзіла 181 будынак і 2 разбурыла. Вецер, хуткасць якога дасягала 23 метры ў секунду, пазрываў з дахаў 12.530 лістоў шыферу, 2.750 кв. метраў руберойду, разбіў 1.180 кв. метраў шкла.

85 кароў у калгасе «Савецкі» Пружанскага раёна, як сведчыць рапарт штаба ГА, патанулі ў меліярацыйным канале. Галодныя і слабыя, яны паддаліся ветру, былі сагнаныя ім да абрывістых берагоў канала, дзе і знайшлі пагібель у сцюдзёнай вадзе. Калі б жывёла стаяла ў хлявах, то, магчыма, нічога б не здарылася, але кароў выганяюць на пашу, бо іх няма чым карміць. ■

ФІНАНСЫ

Хэпі энд не прадугледжаны

Канстанцін СКУРАТОВІЧ

Сваім чарговым указам Лукашэнка фактычна забараніў крэдытаванне калгасаў і саўгасаў і значнай часткі прамысловых прадпрыемстваў.

У гэтым дакуменце, які падпісаны 3 красавіка, прадпісваецца спаганяць са службовых асобаў банка, упаўнаважаных прымаць рашэнні аб выдачы крэдытаў, штраф у памеры ад 150 да 500 мінімальных зарплатаў (ад 220 тысяч да 1 мільёна 100 тысяч «новых» рублёў) за выдачу крэдытаў займальніку, які мае пратэрмінаваную запазычанасць па раней выдадзеных яму крэдытах. Такія ж парушэнні (калі яны будуць зробленыя два разы і болей за год) для кіраўніка банка могуць скончыцца стратай пасады.

На першы погляд, усё лагічна: калі пазычаць грошы таму, хто іх не аддае, то сам банк можа збанкруціцца. Таму амаль ва ўсім свеце няма такога банка, які б крэдытаваў банкрутаў. Але ж там банкі нясуць адказнасць за марнатраўства сродкаў перш-наперш перад кліентамі і плацяць кампенсацыі ўласнымі грашыма. А па-другое, дзяржава не ўмешваецца ў дзейнасць банкаў да тае пары, пакуль яны не парушаюць заканадаўства.

Гэты пералік можна доўжыць, але галоўнае ў тым, што нашы камерцыйныя банкі фактычна выцесненыя дзяржавай з прававога поля. Бо з самага пачатку свайго панавання Лукашэнка разглядае іх як невычэрпную крыніцу сродкаў для нашых занядбалых прадпрыемстваў. Яшчэ ў 1995 годзе на адной з высокіх нарадаў ён заявіў прадстаўнікам мясцовых уладаў: у вас няма грошай на выплату заробкаў калгаснікам? Ідзіце і вазьміце іх у банках!

Вось так, па-бальшавіцку. З гэтай нагоды ўся банкаўская справа ў краіне прыйшла ў занапад, а стан у эканоміцы не выправіўся. Бо, прынамсі, сёння 40 працэнтаў усіх прадпрыемстваў стратныя (у Магілёўскай вобласці – ножнае другое), на кожны рубель пратэрмінаванай крэдытнай запазычанасці прыпадае ўсяго 28 капеек уласных сродкаў (у калгасах увогуле 10 капеек). Пратэрмінаваная крэдыторская запазычанасць – гэта і ёсць у большасці запазычанасць прадпрыемстваў перад установамі банкаў.

І калі гэтым 40 працэнтам стратных прадпрыемстваў (яны па сваіх абавязках не разлічацца ніколі) не даць крэдытаў, то вытворчасць на іх спыніцца. А калі ўлічваць, што яны маюць сваё месца ў падзеле працы, то абваліцца і ўся эканоміка.

Яно можа было б і лепей, бо, як лічыў яшчэ Ніцшэ, шкадаваць слабага – доўжыць яго агонію. Што нагумана. Але ж і ўсё, што выходзіць за подпісам Лукашэнкі, гэты дакумент мае падвойнае дно. Таму ў крэдытах будуць адмаўляць не ўсім займальнікам, а толькі тым, хто нейкім чынам угнявіў яснавяльможнага пана. Інакш кажучы, бясконцая беларуская меладрама на тэму «Вашы і нашы» атрымае працяг.

На жаль, ад мыльных операў яна істотна адрозніваецца: хэпі энд у ёй не прадугледжаны. ■

Высновы на сойме

Алесь ШМЯЛЁЎ

У суботу адбыўся чарговы Сойм БНФ, на якім былі абмеркаваныя пытанні рэгіянальнай палітыкі партыі і руху, а таксама ход «Вясны-2000» і падрыхтоўка да апошняй акцыі з гэтага шэрагу – «Чарнобыльскага Шляху». Таксама былі зробленыя высновы аднасна акцыі «Дзень Волі», якая мусіла прайсці і ў рэгіёнах. Па словах намесніка старшыні БНФ Віктара Івашкевіча, дзейсныямі рэгіянальнымі структурамі БНФ можна лічыць тыя, якія правялі ў сваіх гарадах хаця б гучныя пікеты. Такіх налічылі дваццаць. «А астатнія, скажу я вам, тыя, хто не правёў ніякіх мерапрыемстваў, – вас проста няма!» ■

Няма чым плаціць

Сяргей МАКСІМОВІЧ

Гродзенскія гарадскія ўлады б'юць у званы. Цяжка стала выплачваць бюджэтнікам заробкі. Гарадская скарбонка не напаўняецца нават напалову.

За першыя два месяцы года ў гарадскі бюджэт павінна было паступіць амаль 20 мільярдаў рублёў у выглядзе падаткаў. А паступіла менш за 3 мільярды, гэта меней за 15 працэнтаў. Прычыны – зменшылася колькасць выробленай прадукцыі, стала яшчэ цяжэй яе прадаць. Некаторыя прадпрыемствы пры гэтым не разлічыліся з падаткамі за папярэдні тэрмін. Гарадскія ўлады прынялі пастанову ў традыцыйнай камандна-адміністратыўнай сістэме, у якой загадана тэрмінова «вывесці прадпрыемствы з крызіснай сітуацыі». ■

«Варшаўскі мост» падаражэў

Станіслаў ЛОМ

Пад шумок «смаленскай ініцыятывы», калі Расія зноў абкладвае праезджы транспарт падаткамі і зборамі, Брэсцкі гарвыканкам з 10 красавіка ўвёў дадатковую плату за санітарныя і дыспетчарскія паслугі на кантрольна-прапускным пункце пры перасячэнні граніцы Рэспублікі Беларусь з Рэспублікай Польшча. Рэзідэнты РБ ужо ў мінулую нядзелю плацілі за аўтобус 7 мінімальных зарплат, за мікрааўтобус — 3, за легкавік — 1, матацыкл, мапед — 0,2 мінімалкі. Упершыню ўведзены збор у памеры адной мінімальнай зарплаты з аўтобусаў міжнародных маршрутаў, зацверджаных адпаведнымі органамі Рэспублікі Беларусь і Рэспублікі Польшча.

Нерэзідэнты Рэспублікі Беларусь разлічваюцца свабодна канверсаванай валютай. Аўтобус — 50 долараў (ці 90 дойчмарак); мікрааўтобус — 20 долараў (ці 35 дойчмарак); легкавік — 10 долараў (ці 20 дойчмарак). На аўтобусы міжнародных маршрутаў, зацверджаных адпаведнымі органамі Рэспублікі Беларусь і Рэспублікі Польшча , але ўладальнікамі якіх з'яўляюцца нерэзідэнты РБ, аплата складае 5 долараў (ці 10 дойчмарак).

Ад аплаты санітарных і дыспетчарскіх паслугаў вызваленыя асобы з дыпламатычным статусам; афіцыйныя дэлегацыі з Беларусі і замежныя, якія былі запрошаныя афіцыйна; транспарт з грузам гуманітарнай дапамогі; групы дзяцей, якія выязджаюць на аздараўленне, і да т. п.

Як патлумачылі ў Брэсцкім гарвыканкаме, новы закон «Аб бюджэце Рэспублікі Беларусь на 2000 год» дае права ўводзіць мясцовыя падаткі. ■

СПОРТ

Беларусь – ПАР, 4:1!

Аляксей БАРСКІ

З абсалютнай перавагай нашых тэнісістаў прайшоў у мінулыя выхадныя афіцыйны матч 1-ай групы Еўра-афрыканскай зоны Кубка Дэвіса, у якім беларуская зборная прымала тэнісістаў з Паўднёва-Афрыканскай Рэспублікі. Матч, які складаўся з пяці асобных сустрэчаў паміж рознымі тэнісістамі, скончыўся з агульным лікам 4:1 на карысць Беларусі. Абодва нашыя тэнісісты, якія гулялі ў адзіночных паядынках, Уладзімір Валчкоў і Максім Мірны, па дзве свае сустрэчы выйгралі, а вось у пары, на жаль, беларусы пацярпелі паразу.

Пераможца гэтага матчу атрымаў магчымасць згуляць матч з адной з камандаў-наўдачніцаў элітнай лігі Кубка Дэвіса за права прыняць удзел у гульнях у кампаніі мацнейшых на наступны год. ■

АКЦЫЯ

Заяўка на «Чарнобыльскі Шлях» – пададзеная

Аляксей ШЫДЛОЎСКІ

Восемдзесят сем чалавек падпісалі і падалі ўчора ў Мінгарвыканкам заяўку на правядзенне акцыі «Чарнобыльскі Шлях» з серыі «Вясна-2000». Згодна з ёй, 26 красавіка да 80 тысяч чалавек павінны сабрацца на Сталічнай плошчы Якуба Коласа і адтуль рушыць на пляц Незалежнасці, дзе з 19:30 да 21:00 мусіць прайсці мітынг.

На прэс-канферэнцыі з гэтай нагоды старшыня БНФ Вінцук Вячорка заявіў, што «Чарнобыльскі Шлях» з'яўляецца традыцыйнай акцыяй беларускай апазіцыі і будзе праведзены пры любым адказе з Мінгарвыканкама. Па словах сябра аргкамітэта Хартыі'97 Людмілы Грязновай, калі не будзе чарговых правакацыяў з боку ўладаў, акцыя стане гэткай жа мірнай, як і, прыкладам, «Марш Свабоды-2» 15 сакавіка гэтага года.

Як паведамілі старшыня дабрачыннага фонду «Дзецям Чарнобыля» Генадзь Грушавы, у шэсці і мітынгу прымуць удзел больш за сто прадстаўнікоў міжнародных гуманітарных арганізацыяў. ■

«Прэсбол» гульню спыняе

Аляксей ШЫДЛОЎСКІ

Адазваць усе свае іскі да Беларускай федэрацыі футбола, старшыні БФФ Рыгора Фёдарава і газеты «Усё аб футболе» вырашылі на калектыўным сходзе журналісты буйнейшай незалежнай спартыўнай газеты Беларусі «Прэсбол. ТСЖ». Згодна з надрукаваным у «Прэсболе» інфармацыяй, рэдакцыя газеты вырашыла больш не пэцкаць свой твар удзелам у розных судовых разбіральніцтвах, а ўдзяляць больш увагі непасрэдна працы. Такім чынам, нягледзячы на паразу «Прэсбола» ў першым разбіральніцтве, дзе з газеты спагналі 1,2 мільёна новых рублёў, журналісты вырашылі не «помсціць» Фёдараву і БФФ і знайшлі ў сабе сілы спыніць гэтую небяспечную «гульню», якая мела перспектыву цягнуцца вечна. ■

Рэспубліканскі сход абмяркуе пытанне заробкаў

Рыгор БУЯН

20 красавіка Федэрацыя прафсаюзаў Беларусі плануе правесці рэспубліканскі сход прафсаюзных арганізацыяў і працоўных калектываў, каб абмеркаваць надзвычайную сітуацыю ў сферы выплатаў заработнай платы. Гэткае рашэнне прынятае кіраўніцтвам ФПБ на апошнім паседжанні Савета.

Сітуацыя, што склалася ў сферы выплаты заробкаў, а калі дакладней, яе нявыплаты і ўсеагульнага збяднення беларусаў, турбуе ўсіх і кожнага. Нават «самая дакладная» з навук – афіцыйная статыстыка — прызнае, што Беларусь ператвараецца ў рэзервацыю для жабракоў. Незадавальнене ўзроўнем аплаты працы выказвае больш за 75% працоўных. Каля 47% беларусаў ужо даўно апынуліся за мяжой беднасці, прычым больш за мільён чалавек гэтага сацыяльнага слоя прадстаўляюць наёмныя работнікі, якія працуюць на пастаяннай аснове. Надзвычайныя тэмпы росту беднасці назіраюцца ў сельскай гаспадарцы, сацыяльнай сферы, адукацыі, ахове здароўя, культуры, гандлі і спажывецкай кааперацыі, бытавым абслугоўванні. ■

Усебеларускі з'езд прызначаны на травень

Рыгор БУЯН

Травень гэтага года называецца як плануемы час правядзення Усебеларускага з'езда. Пра гэта паведамляе сакратарыят форуму.

З ініцыятывай Усебеларускага з'езда яшчэ ў лютым выступіла вялікая група дзеячаў культуры, грамадскіх дзеячаў, навукоўцаў.

Аргкамітэт распаўсюдзіў інфармацыю, дзе тлумачыць, якія мэты Усебеларускі з'езд ставіць перад сабою. Згодна з гэтай інфармацыяй, з'езд «мусіць стаць механізмам шырокага і непадкантрольнага выказвання грамадскай думкі па пытанні аб беларускай незалежнасці». Усебеларускі з'езд будзе мець агульнанацыянальны маштаб: «на ім будуць прадстаўленыя ўсе тыя сілы, для якіх неабыякавы лёс краіны». Менавіта таму да 14 красавіка ўсе прыхільныя сілы – партыі, грамадскія арганізацыі, прафсаюзы – павінны зарэгістравацца ў сакратарыяце. Па выніках рэгістрацыі будуць вызначацца квоты прадстаўніцтва і прымацца рэгламент.

Сёлетні з'езд мусіць стаць пераемнікам Усебеларускага з'езда 1917 года, які паклаў пачатак беларускай дзяржаўнасці. Цяпер перад Беларуссю стаяць тыя ж самыя праблемы, што і стагоддзе таму, – захаваць незалежнасць альбо знікнуць як самастойная краіна.

Папярэднім тэрмінам Усебеларускага з'езда называецца травень. Але важнасць праблемы вымагае найхутчэйшай падрыхтоўкі з'езда. Таму з'езд можа прайсці і раней. ■

«Не! І яшчэ раз не!»

Рыгор БУЯН

7 красавіка А.Лукашэнка правёў традыцыйную рэспубліканскую нараду кіраўнікоў калгасаў, саўгасаў і чынавенства сярэдняга звяна. Перад імі ён заявіў, што не збіраецца рэфармаваць калгасы і саўгасы, што гэта жаданне Захаду дзеля падрыву сельскай гаспадаркі. «Ім быў патрэбны наш рынак, яны хацелі зламаць нашую сельскую гаспадарку, якая працавала не горш за заходнюю. Не, і яшчэ раз не! Буйная таварная вытворчасць застаецца і застанецца, я думаю, назаўсёды, асноваю нашае сельскае гаспадаркі». «У цяжкія моманты ніхто нічога не ламае і не рэфармуе», – дадаў А.Лукашэнка. Ён, відаць, забыўся, што па новым Грамадзянскім кодэксе, падпісаным ім жа самім, які ўступае ў сілу з 1 ліпеня, да гэтага дня калгасы і саўгасы павінны трансфармавацца ў іншыя формы гаспадарання, у адваротным выпадку іх чакае ліквідацыя ў судовым парадку.

Кіраўнік дзяржавы абвінавачў навукоўцаў-аграрыяў у няздольнасці прапанаваць выхад з крызіснай сітуацыі, у якой апынулася сельская гаспадарка. «У розных галовах блукае ідэя рэфармаваць, але ніхто не сказаў, як рэфармаваць і што нам гэта дасць», – заявіў А.Лукашэнка. Калі яму верыць, то праца айчыннай сельскай гаспадаркі залежыць ад належнай падрыхтоўкі спецыялістаў і персанальнай адказнасці кіраўнікоў гаспадарак, але ніяк не ад формы ўласнасці. Што праўда, то праўда: трэба ўсіх гараджанаў выстраіць у шыхты і адправіць у вёску, як гэта ўрад робіць з двумастамі тысячамі студэнтаў, на «бітву за ўраджай». А старшыні калгасаў і саўгасаў чарговы раз пастаўленыя ва ўмовы, калі ім трэба дзейнічаць па прынцыпе «жырафа вялікая – ёй лепш бачна»: выконвай загады зверху, якія б абсурдныя яны ні былі, – і застанешся цэлы. Здавалася б, гэта ўжо праходзілі.

Рэцэпт, прапанаваны Лукашэнкам для лячэння аграпрамысловага комплексу, надзвычай просты і – галоўнае – зразумелы «простым людзям» (толькі ці эфектыўны?): паляпшайце тое, што маем.

Як і ў папярэднія гады, А.Лукашэнка паабяцаў не падтрымліваць крэдытамі стратныя гаспадаркі. «Хопіць падтрымліваць гультаёў, кожны рубель будзе накіроўвацца толькі туды, дзе ён можа прынесці прыбытак», – сказаў Лукашэнка. Ён, відаць, забыўся, што з 2.500 калгасаў і саўгасаў Беларусі кожны другі – прадпрыемства стратнае. Каму ж тады рабіць фінансавыя ўліванні? І, галоўнае, дзе ўзяць на гэта сродкі, калі дзяржаўная казна пустая? Для кіраўніка дзяржавы і тут няма праблемаў, бо ён «папросіць» прамысловыя прадпрыемствы – і яны зробяць гэта без усялякага прымусу! – падзяліцца з вёскай усяго толькі адным працэнтам прыбытку ад рэалізаванай прадукцыі. А тое, што прамысловасць сама дыхае на ладан, нікога не цікавіць.

Вясенняя бяседа на сельскагаспадарчую тэму прайшла. А ўвосень будуць шукаць вінаватых «неўраджаю», у ролі якіх ізноў, відавочна, выступіць або засуха, або дождж. ■

ПАЛІТЫКА

Президент-2 приземлится в Минске

Окончание. Начало на стр.1

Есть основания полагать, что именно эта тема была истинной причиной общения по телефону, которое состоялось 25 марта между главами двух союзных государств. Очевидно, что они говорили и о принятом 24 марта решении (за подписью главы правительства В.Путина) о возобновлении таможенных сборов на российско-белорусской границе. Можно предположить, что реакцией на эту новость из Москвы стал истерический вызов, выраженный в демонстративном задержании 25 марта в Минске журналистов российских СМИ. А белорусские «таможенники» так обиделись на российских коллег, что стали рекомендовать В.Путину, после его полетов на истребителе и плавания на подводной лодке, приехать в Беларусь через таможенные посты на большегрузном авто. Правда, рекомендации последовали на неофициальном уровне. Этакая суверенная фига в кармане. Надо полагать, во время предстоящего визита Путина в Минск упомянутые вопросы и будут обсуждаться.

Не исключено, что, будучи в Минске, Владимир Путин затронет и такую тему, как имидж нынешнего руководства союзной Беларуси на международной арене. Как подчеркивают источники в Москве, у России и так хватает проблем с международным сообществом. Последние решения Парламентской ассамблеи в Страсбурге тому подтверждение. В Минске эти решения по-простому назвали местью Запада за поражение в Югославии. Такие и некоторые другие заявления вряд ли могут восприниматься как стремление к созданию атмосферы доверия. Поэтому дополнительной головной боли из-за Беларуси в Кремле стараются избегать.

Как известно, в рамках союзных обязательств Россия и Беларусь договорились не только координировать, но и проводить общую внешнюю политику. В последнее время все чаще стали говорить о том, что при новом президенте Россия не будет рассматривать Германию и Францию как стратегических внешнеполитических партнеров. Сложившиеся с ними при Борисе Ельцине особые отношения оказались, считают некоторые политики в Москве, малорезультативными. Охладел Владимир Путин и к Китаю. О его обещаниях совершить свой первый зарубежный визит именно в эту страну больше никто не вспоминает. Отныне приоритетом у России считается Великобритания, которую Владимир Путин посетит сразу после своей инаугурации. А тем временем, союзная Беларусь пытается активничать в Движении неприсоединения, членство в котором нередко противоречит характеру ее военно-политических отношений с Россией. ■

НАЗІРАЛЬНІК

БЕЛАРУСЬ-2000: Президентура и переговыборы – что же с нами происходит?

Александр ПОТУПА

Формальной основой белорусского государственного кризиса является, конечно же, известная нелегитимность действующих органов власти. Исходное мероприятие — так называемый ноябрьский референдум 1996 года — было проведено с явными и грубыми процедурными нарушениями и во многом не соответствовало Конституции-94. Главный результат этого референдума — так называемая конституция-96 — «повисла» вместе с введенными на ее основе Национальным собранием, Советом министров, сильно модифицированными ролями Конституционного суда и особенно президента. Не говоря уж о том, что, скажем, нынешнее Национальное собрание представляет всего 42,3% избирательных округов, то есть меньшинство электората (порядка 3 миллионов человек).

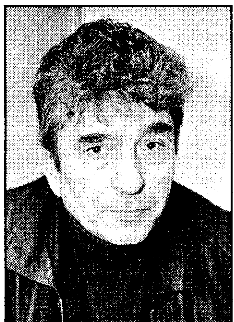

Но самый опасный итог референдума-96 — **высочайшая монополизация власти президентом, фактическое установление реальной диктатуры.** Ликвидирована «система сдержек и противовесов» в структуре отношений Президентуры со всеми остальными ветвями государственной власти, вообще говоря, — устранен какой-либо реалистический контрольно-корректировочный механизм, позволяющий всерьез проконтролировать и откорректировать в законодательном порядке действия президента.

Так или иначе, стратегическая цель Президентуры — провести осенью 2000 года выборы в Национальное собрание таким образом, чтобы международная общественность, а главное — правительства стран Евроатлантического Сообщества признали новый белорусский парламент вполне легитимным, а сами выборы — достаточно демократическими. И не просто ослабили давление на Беларусь перед предстоящими в 2001 году президентскими выборами, но как бы переключили свое позитивное внимание с оппозиции на президента. А тем самым фактически принудили часть оппозиции (так сказать, «конструктивную» часть) сблизиться с президентом, оставив небольшому кругу наиболее упорных малопривлекательную и долгосрочную маргинально-диссидентскую нишу. При этом президент намерен обеспечить себе сравнительно спокойный следующий срок (2001—2006, а, может, и много больший!), сохранив декоративный характер парламента и Конституционного суда и, разумеется, сугубо техническую роль правительства.

Понятно, что **любой беспартийный кандидат или целая партия, вступившие в выборный процесс, автоматически признают тот орган, куда выдвигаются, вместе со всей конституцией-96.** И всякие разговоры на тему «простой проверки чистоты выборов изнутри» — лишь нехитрая маскировка факта признания. Кстати, любая общественная организация, официально включающаяся в проверку, тоже демонстрирует признание и Национального собрания, и учредившей его конституции. И чем больше партий, профсоюзов и известных общественных организаций демократической ориентации втянется в этот процесс, тем выше вероятность, что Запад пришлет своих наблюдателей, то есть фактически признает легитимность самого процесса. Другой вопрос, что наблюдателям — и внутренним, и внешним — может не понравиться ряд процедурных моментов (учет бюллетеней, контроль подсчета голосов и т.п.), но это бывает и в странах с самыми легитимными парламентами.

С другой стороны, опыт двух референдумов и недавних выборов в органы местной власти показывает, что Президентура умеет хорошо подсчитывать голоса и получать нужные результаты с весьма приличной точностью. Это означает, что, даже наступив на горло собственной песне (хорал «О нелегитимности», исполняющийся 5,5 лет), оппозиция рискует вообще не попасть в парламент. Или, если власть окажется похитрей, попасть на уровне 5—6 мест, что даст повод той же власти громко радоваться разгулу отечественной демократии, всемерно подчеркивая, что любовь народа к демократам измеряется 5—6 процентами голосов или что-то в этом роде.

Однако все эти практически неизбежные неприятные последствия участия в выборах нужно сопоставлять с противоположным решением — категорическим неучастием. В «горячих веснах и осенях» (все менее горячих!) пробежит еще годик, еще пять лет. Часть лидеров оппозиции не дотянет до следующего сезона — кто из любви к стремительно взрослеющим внукам и элементарной заботы об остатках здоровья, кто, наоборот, в поисках более надежного куска хлеба для своих маленьких детей и из жалости к собственным еще молодым годам. Другие вынуждены будут заметно маргинализироваться и опереться на самых экстремистски настроенных сторонников, ибо выбора почти не будет. И разумных людей, отнюдь не проникнутых баррикадной идеологией, это не может не пугать.

Собственно, знаменитые переговоры под эгидой ОБСЕ и были предназначены для поиска какого-то более приличного решения, не связанного с крайними вариантами — безоговорочной сдачей властям либо уходу в сырое подполье. По сути, был избран вариант «оговорочной сдачи», хотя все это можно обозначить и более изящными терминами. Оппозиция уступила практически все, что могла. Сразу было ясно, что политический формат переговоров между сторонниками двух конституций, которые должны были бы идти на уровне президент — Верховный Совет 13-го созыва, никогда не состоится. **Для президента признание ВС-13 стороной политических переговоров равноценно признанию того, что в ноябре 1996 года он совершил-таки государственный переворот,** а в переговорах выступает просто в роли «мятежника с высоким силовым рейтингом» (что не так уж редко встречается в мировой практике).

Все свелось к своеобразным консультациям группы ОБСЕ, группы оппозиционных партий (включая особо известную своей оппозиционностью ЛДПБ!) с юридической группой помощника президента Михаила Сазонова по вопросу условий, при выполнении которых оппозиция готова участвовать в предстоящих выборах, а ОБСЕ — признать эти выборы. Господин Вик сотоварищи участвовал в мероприятии скорее как сторона, а вовсе не посредник, ибо в определенном смысле именно он был распорядителем важнейшего ресурса возможной сделки — **признания будущих выборов международным сообществом** (отнюдь не наша оппозиция и, тем более, не Президентура). Ресурс партий в этих консультациях — **возможное участие в выборах с признанием в этом случае Национального собрания (неизбежно вместе с конституцией-96 и референдумом-96).** Ресурс Президентуры — **возможность принять те скромные изменения условий проведения выборов, которые предложили оппозиционные партии.**

Изменения условий касались в основном доступа к государственным масс-медиа и некоторых поправок к Избирательному кодексу. Право нелегитимного Национального собрания принимать указанный кодекс, кажется, никто не оспаривал. То есть на все дискуссии о нелегитимности власти было наложено табу, и на эту главную уступку оппозиция — правда, под сильным давлением группы ОБСЕ — тоже пошла. ►

Окончание на стр.4

ВАНДРОЎКІ

Зноў канцэрты Пашкевіча

Галіна КАЗІНЕЦ

Праверaную на мінулых выбарах тэхналогію барацьбы за дэпутацкі мандат у глыбінцы зноў выкарыстоўвае на Палессі намеснік кіраўніка адміністрацыі Іван Пашкевіч. 7 красавіка Іван Іванавіч асабіста суправаджаў да Століна эстрадную спявачку Стэлу, народны гурт "Церніца" і яшчэ некалькіх артыстаў. На працягу трох дзён запар яны аб'ехалі 13 вёсак, дзе далі 14 канцэртаў. Акцыя падавалася як чарнобыльскі шлях «Дарога жыцця».

Атрымоўваецца, што адзін з дaручэнцаў прэзідэнта выкарыстоўвае сваё службовае становішча для штучнага аўтарытэту ў глыбінцы. Але як не ўзгадаць, што ў 1996 годзе былі такія ж канцэрты. Праўда, тады малавядомаму кіраўніку беларускага агенцтва тэлерадыёкампаніі «Мір» не заўжды адчынялі дзверы вясковых клубаў ды выручалі знакамітыя «салаўі» Ядзя Паплаўская і Аляксандр Ціхановіч. Зараз мясцовая ўлада ходзіць на дыбачках. Акрамя музычнага шоу, Пашкевіч распадзяўся ўнесці карэктывы ў тэрытарыяльнае планаванне вёскі Альшаны. Тамтэйшым месцічам абяцанае будаўніцтва амбулаторыі і школы. Каб было вяскоўцам да каго хадзіць на скаргі, у штат мясцовага сельвыканкама ўведзены пасады намесніка старшыні і землеўпарадчыка. Напярэдадні канцэртаў даяркам раздавалі духмянае французскае мыла з пасылак гуманітарнай дапамогі Чырвонага Крыжа. Вёскі Рубель, Лядзец, Вялікія Арлы, Хатомель, Туры, а таксама «цяплічная рэспубліка» Альшаны, дзе 1.640 двароў і больш як тры тысячы выбаршчыкаў, апрацоўваюцца з прыцэлам восеньскай выбарчай кампаніі. ■

Яма для адукацыі

Надзея СВЯТЛІЧНАЯ

Яшчэ 26 школаў будуць закрытыя ў раёнах Брэстчыны, а 20 — рэарганізаваныя. 770 настаўнікаў страцяць свае рабочыя месцы.

«Дэмаграфічнай ямай» называюць спецыялісты сітуацыю, што паглыбляецца ў Прыбужжы з 1994 года. Ужо пры першым прэзідэнце лінія нараджальнасці і крывая смяротнасці сышліся ў адной кропцы, пасля чаго вобласць штогод пачала страчваць прыкладна адзін сельсавет. Ну а калі ведаць, што на асобных тэрыторыях натуральнага прыросту насельніцтва няма гадоў дваццаць, то зразумела, пра якую яму ў адукацыі давядзецца гаварыць найперш.

Абапал Белавежскай пушчы катастрафічна пашыраецца зона дэмаграфічнага бедства. За апошнія пяць гадоў насельніцтва Камянецкага раёна скарацілася на 1.800 чалавек. На суседняй ля пушчы Пружаншчыне колькасць працаздольных штогод змяншаецца на тысячу. У мінулым годзе тут нарадзілася 520 чалавек, а з жыцця пайшло 990. Якога-небудзь разумнага тлумачэння гэтай сумнай статыстыкі няма. Экалогію Белавежжа нельга параўноўваць з Чарнобылем. Прамысловых прадпрыемстваў, патэнцыяльных атручвальнікаў наваколля — мінімум. Аднак вёскі старэюць і паміраюць. Яшчэ ў 1998 годзе Камянецкі райвыканкам вымушаны быў «спісаць» 5 вёсак — тут не засталося ніводнага жыхара. У 1999 годзе налічвалася ўжо 30 паселішчаў, дзе жывых душ было да 10. І, напрыклад, у вёсцы Ганцы самым маладым лічыўся 75-гадовы дзед.

У вёсцы Блізная школа зачыненая. Пустуюць 40 дамоў. З 260 жыхароў большасць — пенсіянеры. Між тым у вёсцы ўчэпіста спрачаецца са старасцю старажытны парк памешчыка Мілачэўскага, якога ўзгадваюць як апошняга сапраўднага гаспадара. За 50 гадоў калектывізацыі саўгас «Ружанскі» ўсё роўна менш трымае жывёлы, чым было яе ў гэтых мясцінах паводле самага ранняга тут перапісу 1897 года.

Дрэнныя дэмаграфічныя паказчыкі на асобных тэрыторыях падаюцца катастрафічнымі пры першай спробе прагназаваць будучыню вясковых школаў. Так, колькасць дзяцей, якія нарадзіліся ў 1999 годзе, меншая адносна 1990 года на 6.030 чалавек (72,6% ад ранейшага паказчыка). Кантынгент дашкольнага і школьнага ўзросту знізіўся за гэты прамежак часу з 375.879 чалавек да 343.389 (мінус 32.490), у тым ліку ў сельскай мясцовасці — з 141.183 да 121.341 (мінус 19.842). З-за таго, што нараджальнасць падае, колькасць навучэнцаў у школах вобласці зменшыцца да 2004 года на 30.415 чалавек (на 12,6% да ўзроўню 1999 года). У падрыхтоўчых класах пустымі застануцца 5.572 месцы, у пачатковых – 23.384. Брэст пры такім раскладзе губляе 41% навучэнцаў падрыхтоўчых класаў, Брэсцкі раён - 36,6%, Пружанскі — 34,3%, Кобрынскі — 35,2%. У адукацыі давядзецца скарачаць класы-камплекты: з 12.223 у гэтым годзе да 10.667 у 2004 годзе. Гэты працэс абумовіць меншую патрэбу ў настаўніках пачатковых класаў да 2004 года на 770 чалавек, а выхавальнікаў групаў падоўжанага дня на 114 чалавек і настаўнікаў старэйшых класаў на 409 чалавек. 26 школаў (12 базавых, 14 пачатковых) давядзецца закрыць, а яшчэ 20 — рэарганізаваць, у тым ліку 8 сярэдніх — у базавыя, 12 базавых — у пачатковыя.

За гэтымі сухімі лічбамі — лёсы людзей. Школа і яе выхаванцы становяцца ахвярамі часу. Многім у глыбінцы сярэдняя адукацыя стала непатрэбная. У Кобрынскім раёне, напрыклад, перапіс 1999 года выявіў 2.262 чалавекі, якія не атрымалі пачатковую адукацыю, з іх 60, ва ўзросце ад 15 гадоў і старэй, наогул непісьменныя.

Пры новых крызісных з'явах улада не будзе ўтрымліваць школы, дзе ўсяго 15–20 вучняў і столькі ж абслугі. Узамен іх закрыцця прапануецца сабраць найбольш здольных у інтэрнаты гімназіяў і ліцэяў, а так званы «баласт» размеркаваць у класах суседніх школаў. Аднак гэты прэцэдэнт у Івацэвічах ужо перарос у гучны скандал. Пад інтэрнат ліцэя спрабуюць выкарыстаць будынак, дзе цяпер месціцца дзіцячы садок «Бярозка». Яго 100 выхаванцам прапануюць вольныя месцы ў іншых садках райцэнтра. Аднак бацькі супраць таго, каб іх дзеці знаходзіліся далёка ад дома. Заўпарцілiся і 32 работнікі гэтай дашкольнай установы, паколькі якіх-небудзь іншых перспектываў працаўладкавання ў Івацэвічах для іх няма.

Але працэс пайшоў. Апошнюю чвэрць гучаць дзіцячыя галасы ў 8 ліквідуемых школах. ■

НАЗІРАЛЬНІК

БЕЛАРУСЬ-2000: Президентура и переговыборы – что же с нами происходит?

Окончание. Начало на стр.3

Фото Ул. ШЛАПАКА

В сущности, **Президентура снова навязала игру по своим правилам без всяких правил** – в функциональном отношении получилось нечто очень близкое к печальной памяти ночным посиделкам Лукашенко, Шарецкого и Тихини при, с позволения сказать, посредничестве Черномырдина, Селезнева и Строева в ноябре 1996 года. И была, по-моему, серьезно озадачена готовностью многократно битой оппозиции играть в том же духе, причем выставлять свой ресурс по явно демпинговой цене. По-моему, президент до последнего момента ожидал какого-то подвоха, джокера в рукаве. Но не дождался и просто отозвал скрупулезного Сазонова, который, кажется, уже стал считать, что ведет серьезные переговоры. И повисли в воздухе так и не подписанные предварительные соглашения.

А президент просто заявил: переговоров нет, не было и не будет, потому как всяких партий, общественных объединений и профсоюзов у меня много, а я у всех один и желаю со всеми с ними вести общий диалог без всяких там зарубежных посредников. То есть всем сторонам консультаций было ясно указано, что переговоры были лишь игрой их собственного воображения. Президент просто выяснял, готовы ли представители родной оппозиции и КНГ ОБСЕ отказаться от обсуждения легитимности референдума-96 и его последствий, готовы ли ограничиться косметическим ремонтом Избирательного кодекса и еще кое-какими мелкими уступками, чтобы поучаствовать в выборах (оппозиция) и признать их принципиальную легитимность (КНГ ОБСЕ). Выяснилось – готовы!

Некоторые второстепенные поправки, предложенные оппозиционными партиями и КНГ ОБСЕ, были внесены в кодекс уже при его принятии Национальным собранием. Более серьезные, связанные с переходом к мажоритарно-пропорциональной системе, вносить, конечно же, не хотелось – чтоб конституция-96 дожила без изменений хоть до очередных выборов. Вообще-то, не думаю, что заполнение, скажем, 25 % парламентских мест по партийным спискам было бы принципиальной проблемой для Президентуры. Во-первых, ни одна из партий могла просто не пройти, скажем, 5-процентный порог. Во-вторых. Можно было разыграть по отношению к оппозиции вполне садистский вариант – поддержать, скажем, надпороговое прохождение в парламент чикинских коммунистов, ЛДПБ и патриотов Баранкевича, завалив всех остальных.

Президент решил сделать проще – собрать так называемый общественно-политический диалог, где ввиду полного и окончательного расцвета плюрализма в РБ алгебраически сложатся компетентные мнения одного демократа и двух правильно мыслящих товарищей. То есть получится, что в кодексе есть, разумеется, спорные места, но к их анализу надо будет вернуться когда-нибудь после выборов.

С доступом в государственные СМИ даже помимо всяких полуподписанных договоренностей было сделано еще проще. Кое-какой доступ-то возник, но это не значит, что поменялись главные редакторы, ведущие и закулисные сценаристы. АТНщики в ходе нескольких недурно смонтированных эфиров и лично Павел Якубович в комментариях к записи «кофейных посиделок» с лидерами некоторых партий в «Советской Белоруссии» очень четко показали, как можно без труда вознoситься над любым собеседником, пытающимся за пару минут изложить что-то из своих программных установок. Получилась простейшая пиаровская демонстрация (эффект треугольника – хозяин, собака, пришелец): смотрите, люди добрые, я, простой журналист, с которым президент делает в прямом эфире что угодно, в свою очередь творю что хочу с любым оппозиционером, который чем-то там пытается вам голову морочить. Похоже, некоторые лидеры вложили всю энергию в прорыв к эфиру и полосам государственных газет, не озаботившись подготовкой к работе в особо сложных условиях.

Однако вопрос об участии или неучастии в парламентских выборах уже добрые полгода остается самым модным вопросом в оппозиционной среде. К сожалению, он не имеет простого ответа, основанного на очевидных исторических аналогиях или поверхностных наблюдениях за сегодняшней ситуацией. Строго говоря, ответ зависит от стратегии поведения в будущем. Если политическая оппозиция имеет время и запас для длительного (еще хотя бы 5–6 лет) существования в постепенно сжимающейся Красной Дыре, возможно, стоит задуматься о вхождении во власть на практически любых условиях. Тем более, обсуждать всерьез эти условия никто и не предлагает. Если имеются системные сценарии сравнительно быстрой трансформации страны (порядка одного года), требующие, разумеется, и соответствующей концентрации усилий, никаких игр с выборами в Национальное собрание вести не стоит. Надо представлять, что ясно сформулированный отказ от участия, поддержанный достаточно широкими кругами оппозиции, и непризнание выборов Евроатлантическим Сообществом означал бы полный и окончательный провал международной политики руководства Беларуси за все семилетие общего президентского срока.

А пока оппозиция расплачивается за отсутствие стратегии, боюсь даже, за своего рода непонимание необходимости иметь таковую. Расплачивается за время, необратимо потерянное в многообразных театральных действах, ставших едва ли не самоцелью. Расплачивается своей судьбой и, увы, судьбой народа, которым так хотелось поруководить.

Вместо резюме

Весь фокус в том, что Лукашенко никогда не боролся за власть в том смысле, как это понимала старая и новая (оппозиционная и позиционная) номенклатура. Он просто шаг за шагом (иногда длинными прыжками) устранял все контрольно-корректировочные механизмы, способные оказать на него серьезное воздействие в рамках более или менее нормального правового поля. Такая тяжкая работа связана, конечно же, с восхождением по лестнице власти и удержанием самой высокой позиции на белорусском Олимпе. И с этой точки зрения, для него в равной степени неприемлема ни Евроатлантика с ее общечеловеческими ценностями, правами человека и требованиями вменяемости, предсказуемости и вообще приличного поведения, ни назойливая кремлевская византийщина – от братского елея до «мочить в сортире». Тем более, неприемлема собственная номенклатура или общественность, берущая на себя смелость что-то контролировать и корректировать в установленном законом порядке. И неприемлем чуждый и опасный закон вообще – как основание для контроля и корректировки. И любые согласования правил игры, в результате которых возникает вероятность что-то проиграть и понести какую-то реальную ответственность, тоже неприемлемы. Как, скажем, для Калигулы был неприемлем Юпитер, который в сумеречных видениях требовал у молодого императора какого-то разделения властей хотя бы только на Олимпе.

Это уже диагноз.

В заключение позволю себе воспроизвести одну мудрую притчу Андрея Кнышева, имеющую весьма близкое отношение к электоральной тематике.

Голосование.

- Кто за? Кто против? Воздержался?.. Итак, большинством голосов за при одном Копернике против, вопрос о Земле мы решили. Переходим к следующему вопросу... ■

Сергей КОВАЛЕВ:
«Я надеюсь на фазовый переход»

Беседовал
Андрей САННИКОВ,
Женева

— Сергей Адамович, я помню Вас еще во главе официальной делегации России на сессиях Комиссии ООН по правам человека.

— А Вы тоже здесь бывали?

— Да. И хорошо помню, каким уважением пользовалась российская делегация. Сегодня Вы находитесь в Женеве опять же на сессии Комиссии, но уже как оппонент российской официальной линии. Это что, показатель развития России за это время?

— Это не совсем так. Я ведь и в официальной делегации выступал «с этой стороны». Когда Козырев дал мне «картбланш», мы начали свое становление в Комиссии с рассказа о северокорейских тюрьмах на российской территории. Я тогда только об этом узнал и тут же доложил здесь в Женеве. Надо сказать, что Комиссия была этим несколько шокирована. Затем было программное выступление, суть которого заключалась в том, что мы остро нуждаемся в критике. К этому поначалу отнеслись с юмором, но потом поняли нашу позицию. Где-то мы были больше западниками, чем сами западники.

— Несколько авантюрно звучит: представляя интересы государства, Вы пытались это государство критиковать.

— Мы испытывали серьезные трудности. Вот, например, в связи с резолюцией по Китаю нам МИД выкручивал руки, и мы со скрипом соглашались не выступать. А в последний год была прямая директива из МИДа голосовать против. Я не знаю, было это на самом деле или МИД обманул нас. Мы получили телеграмму, что президент уже пообещал Китаю поддержку. И тогда встал вопрос: значит, ты — никто? В общем в моей отставке это была небольшая капля, но все же она была.

— Ваша отставка со всех государственных постов, связанных с правами человека, включая и Президентскую комиссию, была достаточно громкой. Это был серьезный сигнал и России, и внешнему миру. Он не был услышан?

— Нет, не был. И дело не в том, что мое письмо об отставке опубликовала только «Русская мысль». Я ведь серьезно говорил, что мы были больше западниками, чем сами западники. Мы вели себя как идеалисты, которые представляют западную концепцию права, где центральное ядро — это права личности. Давайте я вам расскажу о моем предпоследнем выступлении в Страсбурге. Я выступал по странному вопросу о взаимоотношениях Парламентской ассамблеи Совета Европы и ОБСЕ. Выступающие разбирались, кто больше зависит от правительств: ПАСЕ или ОБСЕ. ОБСЕ больше, поскольку состоят из представителей правительств. Я сказал, что это не имеет никакого значения. Значение имеет только то, верны ли обе организации основным принципам европейского права. Я утверждал, что и Совет Европы, и ОБСЕ этими принципами поступаются в угоду каким-то низменным интересам. Не стал говорить о чеченской войне, а привел только один пример: думские выборы 1995 года на территории Чечни. Никаких выборов не было, а была грубая фальсификация из разряда самых страшных, поскольку была заказана федеральной властью и исполнена федеральными органами. В уставных документах как Совета Европы, так и ОБСЕ записано, что свободное волеизъявление на выборах — главный критерий того, есть ли в стране демократия. Никто из жителей Чечни не голосовал, голосовали военные, не говоря уже о том, что российское законодательство прямо запрещает проведение каких-либо выборов в подобных условиях.

В то время в Чечне работала миссия ОБСЕ, и дня за три до выборов она просто слиняла из Грозного, объяснив, что не обеспечена их безопасность. Все это было вранье. Им стыдно было остаться в Грозном и сказать, что все было нормально. А заявить, что была фальсификация — страшно. Москва обидится. А ПАСЕ? Они учредили специальную комиссию по Чечне под руководством г-на Мюллемана. Моя дискуссия с Мюллеманом по поводу работы этой комиссии закончилась тем, что он пристально посмотрел на меня и спросил: «Вы что, хотите, чтобы Ельцина не выбрали на второй срок?». Вот вам отношение к праву.

— Интересные аналогии и с нашими возможными выборами, тем более, что г-н Мюллеман нам также известен, как приятель Лукашенко, пытавшийся лоббировать его интересы в Европе.

— А вы знаете, как Мюллеман отчитывался о работе той специальной комиссии? Среди прочих глупостей там сообщалось, сколько раз они с Завгаевым обедали.

— И чем закончилось то Ваше выступление?

— А тем, что не было почти никакой публичной реакции, зато в перерыве ко мне подошло несколько человек, тайком пожали руку и назвали мужественным человеком. Что же, черт возьми, за центр европейской концепции права, если надо обладать мужеством для того, чтобы сказать то, что я сказал.

— Но других-то организаций нет. Все же мы обращаемся к ним, пусть и не идеальным, но отстаивающим права личности.

— Других нет. Но я давно уже кричу на каждом углу, что необходимы новые подходы. Ведь все эти европейские организации представляют государственные интересы.

— Но все же интересы демократических государств.

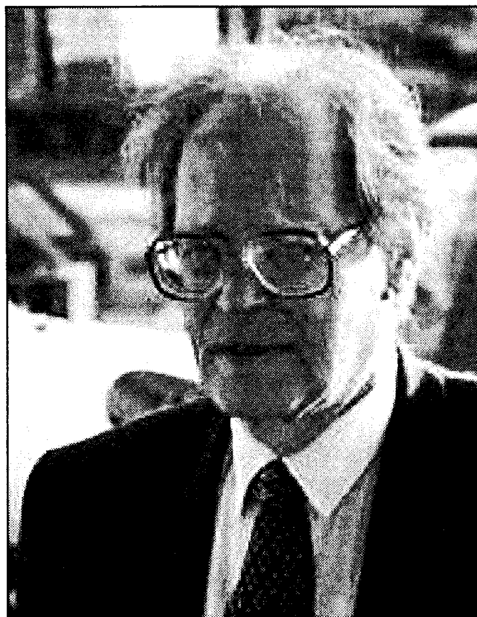

Сергей Адамович КОВАЛЕВ

- Депутат Государственной Думы России, член Бюро Парламентской ассамблеи Совета Европы;
- Один из создателей первой в СССР правозащитной организации «Инициативная группа по правам человека», редактор самиздатовского бюллетеня «Хроника текущих событий», ближайший соратник А.Д. Сахарова.
- В 1974 г. арестован по обвинению в «антисоветской агитации и пропаганде» и приговорен к 7 годам заключения и 3 годам ссылки; после отбывания срока заключения вынужден был жить в г. Калинине.
- В 1990-1995гг. член Комиссии по правам человека при Президенте России, Уполномоченный по правам человека Российской Федерации, глава делегации России в Комиссии ООН по правам человека. Ушел в отставку со всех этих постов в знак протеста против нарушения прав человека в России, против войны в Чечне.

— От вопросов о Чечне Вам все же не уйти. Сегодня происходит некая демонизация правозащитника Сергея Ковалева, СМИ наперебой обвиняют Вас во всех смертных грехах, говорят, что вы чуть ли не на службе у чеченцев. Эта пропаганда эффективна?

— Вы знаете, у меня на автоответчике постоянно записывают ругательства разных гражданок, почему-то в основном гражданок. Относительно демонизации. Это ведь очень удобная позиция. До сих пор никто ни разу не опубликовал нашей позиции. Мы ведь не защищаем ни чеченцев, ни армян. Мы действуем сугубо в рамках концепции прав личности, которая гласит: независимо от национальности, вероисповедания, политической принадлежности и т.д. Такое разъяснение невыгодно предлагать читателю или слушателю. Поэтому говорится: эти вот защищают Чечню. Самый мягкий подход — есть государственные интересы, а есть правозащитники. Эти правозащитники нужны, чтобы государство уж совсем не зверело, но не надо на них обращать внимания. Решать проблемы должны политики.

— Но Чечня — это бандиты: работорговля, вторжение в Дагестан, взрывы домов в Москве, Волгодонске, Буйнакске. А вы их защищаете.

— Торгуют людьми, но кто питает этот бизнес? Кто провоцирует выплату огромных денег за заложников? Действительно, вторглись в Дагестан, но почему федеральные войска, зная даже из газет, где будет совершено новое вторжение, не предотвратили его? Теперь о взрывах. Если именно они взрывают, то кто заказал эти взрывы?

— Они же и заказали, воспользовавшись при этом помощью международных террористов, всяких там бен ладенов...

— А зачем? У меня нет опровержений чеченского следа, но и доказательств ни у кого нет.

— Но ведь взяли каких-то чеченцев, объявили об этом на весь мир...

— Но я прилежный ученик, и усвоил, что вина доказывается только в суде. К тому же, кого бы логичней было нанять для выполнения таких операций? Конечно, чеченцев. На них ведь и нужно повесить эти взрывы. Повторю, что у меня нет доказательств непричастности чеченцев, но есть сомнения. Я впервые сталкиваюсь с такими актами терроризма, когда террорист не берет на себя столь успешный теракт, при этом заявляя свои требования, цели и т.д. Заметьте, что этот сукин сын Радуев брал на себя разнообразные взрывы, к которым он никакого отношения не имел, а эти не взял. Еще был рязанский инцидент, о котором стоит задуматься. Тем не менее, несмотря на рязанский случай, для утверждения о причастности к взрывам спецслужб, нет серьезных оснований. Но нет и серьезной аргументации против. Понимаете, и что тогда говорят принципы права? Они говорят «да здравствует презумпция невиновности». Это значит, что следствие обязано тщательно рассмотреть все возможные версии и только тогда делать какие-то выводы. Мы не знаем, кто осуществил эти взрывы. Но кто их использовал, мы знаем точно. Их использовали не чеченцы. Я понятия не имею, для чего бы их чеченцы могли бы использовать. Конечно, в этой чеченской каше много злобных, неумных людей, но мне трудно представить, что кто-то мог бы провоцировать, что они сегодня имеют. Зачем? Какому дураку придет в голову провоцировать серьезную войну. Они уже имели войну. Скажем прямо, они ее выиграли. Но каждый из них знает, какой ценой. Так вот, использовали эти взрывы московские политические сценаристы. При этом я не сторонник теории заговоров, но использование заговоров — обычное дело. И тут система фаворитизма и закулисных интриг работает в полной мере.

— Как я понимаю, яркий пример — это коалиция «Единства» и коммунистов в Думе?

— Да, когда «Единство» вступило в сговор с коммунистами, нарушив ранее достигнутое пакетное соглашение, я злобно выхожу из зала, сказав в микрофон, что в этом свинарнике я не намерен находиться, и прохожу мимо Березовского, опять же злобно говоря «это все ваши игры». А он спокойно отвечает «Да. А это хорошие игры. Чем вы недовольны?» Я говорю, что я недоволен нарушением демократической процедуры. Он отвечает, что это все слова. Потом по телевидению он упрекнул меня в том, что я назвал его политическим кукловодом, и тут же сказал, что кукловодом быть лучше, чем куклой.

— То есть, с помощью войны отыграли конкретный политический сценарий, какой?

— Сделали внешне демократическую передачу власти. Ничего этого в действительности не было. Президент был назначен, Путину сделали рейтинг, сделали команду.

— Значит, так дальше и пойдет развитие России.

— Это может значить и то, что, как часто бывает в истории, Путин может сожрать всех своих сценаристов. Это из области теорий, поскольку он никогда не срубит сук, на котором сидит, не поменяет систему, которая его сделала, т.е систему фаворитизма.

— Россию ждет «византийщина».

— Да мы с ней и не расставались. Все понятия о державе оттуда. Так вот, он будет эту систему укреплять любыми способами, так же, как он ведет чеченскую войну. Нет цены, которую он не заплатил бы за победу в чеченской войне. И нет цены, которую он не заплатит за укрепление федеральной власти под своим руководством. И здесь не вина, если использовать некие аналогии, Березовского или Павловского, а вина эта наша. Раздрай в демократическом сообществе. Куда-то лезет Элла Панфилова, тщеславный Явлинский отказывается от союзов, скажем, от союза с Гайдаром, при этом понимая, насколько этот союз важен.

— А Вам лично сейчас не жутковато вновь вернуться к тому, чем Вы занимались в советские времена, и с тем же риском?

— Риска меньше. Хотя, как сказать. Раньше я точно знал, что меня посадят в тюрьму. А сейчас я не точно знаю, что меня не застрелят. Хотя кому я нужен, какую я опасность представляю?

— Достаточно серьезную. Если Вы говорите, что будет укрепление системы, то это невозможно без укрепления личной власти, а режим личной власти таких людей, как Вы, ненавидит.

— Да, это так. Но я уверен, что ГУЛАГ не станут воссоздавать, укрепление власти будет происходить более манипулятивными методами...

— Но происходить будет?

— Несомненно. Путин востребован в этом качестве. Это в некотором смысле его обязательства. Советская душа истосковалась по хозяину.

— Значит, не было этих десяти лет?

— Знаете, я сейчас часто мысленно возвращаюсь к событиям августа 1991 года. Я вспоминаю, какие речи после разгрома путча произносили коммунисты, составлявшие тогда большинство Верховного Совета. Любой демократ позавидовал бы. Дело в том, что они боялись, что с ними будут поступать так же, как с другими поступали они. Тогда несколько человек, я в том числе, приставали к Ельцину, предлагали немедленно собрать съезд народных депутатов. Примем нормальную конституцию и положим начало действительно открытой, прозрачной и пристойной политике. Борис Николаевич подумал и сказал: «Нет, время работает на нас, дело сделано, надо подготовиться». И после этого уехал играть в теннис. Я стал все чаще задумываться, почему Ельцин это сделал. И я понял, что Ельцин думал, а что это такое «открытая прозрачная политика»? Я что, свою неплохую карьеру сделал вот так? Нет. Я долгие годы шел к тому, чтобы стать гроссмейстером интриги. И добился своего, но совсем не с этими ребятами. Я их знать не знаю. Я не понимаю, что они хотят. Я знаю, что хочет Лобов, Коржаков, Грачев, Сосковец, даже Бурбулис. Я с ними рос и знаю всю их подноготную. А этих не знаю и работать с ними не смогу». И этим все сказано. Дальше было все ясно. Правительство не должно заниматься политикой. Политикой должен заниматься двор. Вот вам и десять лет. ►

Окончание на стр.6

ІНТЭРВ'Ю

Сергей КОВАЛЕВ: «Я надеюсь на фазовый переход»

Окончание. Начало на стр.5

— И что, так все и будет продолжаться?

— В России идут разные процессы, в том числе и разнонаправленные. Возникает гражданское общество. Я тешу такую физическую мечту или иллюзию. Знаете фазовый переход в физике? Если вы имеете охлажденную ниже нуля градусов воду и она еще в жидком состоянии, то достаточно бросить в нее несколько кристалликов льда — и она уже твердое тело. Ячейки гражданского общества уже есть, скажем, в том же «Мемориале».

— Тогда возьмем нашу белорусскую ситуацию. Американский журнал «Тайм» уже написал, что Путин для России может стать тем же Лукашенко. Вы говорите о гражданском обществе, но ведь система, подобная нашей, это общество душит...

— Я думаю, что и Путин будет стараться это общество энергично душить. Но мы отличаемся тем, что в России становление гражданского общества продвинулось дальше.

— Мы с Вами ранее обсуждали вопрос о неизменной поддержке Москвой Лукашенко. Вы не совсем с этим соглашались.

— Я полагаю, что в федеральной политике по отношению к Беларуси также присутствуют разнонаправленные мотивы и интересы. С одной стороны, какой же власти не хочется отхватить такой кусок, а с другой — среди влиятельных московских политиков очень много тех, кто очень не хочет союза. Вы мне скажете, что эти политики не пользуются влиянием, но я уверяю вас, что оно не нулевое.

— Но есть мощное лобби военных и военно-промышленного комплекса, которое внесло большой вклад в победу Путина. Им представить Беларусь самостоятельным демократическим государством невозможно.

— Демократическим невозможно, а самостоятельным в лукашенковском варианте — терпимо. Вот эти интересы будут сталкиваться. Путинский штаб, который сейчас смутно угадывается, думаю, не будет спешить с каким-то объединением, они где-то этого боятся.

— Скорее можно говорить о поглощении Беларуси.

— Но Лукашенко к этому не готов.

— Готов - не готов, вопрос относительный. Аховая ситуация в экономике может приблизить эту готовность.

— Вот те самые сценаристы вполне могут помочь его скинуть. Но не отказаться от союза. Расскажут, что вы вливаетесь в демократическую Россию.

— Нам уже об этом говорят, причем не только из России, но и некоторые друзья на Западе. Этакий путь к демократии через Сибирь. Или, может быть, Россия окончательно придет к белорусской модели... Все же вопрос вновь о Чечне. Есть ли какое-нибудь решение?

— Я знаю, что такое решение было, даже во время войны. Сейчас это все более проблематично.

— А вот вновь возобновились намеки на переговоры?

— Об этом все время говорят, но делаются все более определенные шаги, чтобы исключить переговоры с Масхадовым. Для чего его объявили в розыск? А для того, чтобы показать, что в Чечне может быть взаимодействие только с марионетками. Масхадов ведь фигура интересная. Он человек твердый, но взвешенный. На самом деле он хотел бы строить в Чечне светское правовое государство. Не в том смысле, как его понимаем мы с вами, а в своем понимании. Но уж точно не исламскую республику. Я могу вам передать наш разговор о шариате, который он никогда не признал бы. Я ему сказал «Аслан, что вы делаете? Вы же устраиваете какое-то варварство». Он ответил: «Я понимаю. По законам шариата полагается бичевать женщину в короткой юбке, но если бы кто-нибудь замахнулся на мою дочь или сестру — убил бы негодяя». Вслух он этого не скажет. С моей точки зрения, он заплатил чрезмерную цену за то, чтобы в Чечне не было гражданской войны. Это была его сверхзадача. И он все за это отдал. Ведь совсем недавно Масхадов пользовался среди мирного населения огромным авторитетом.

— Если Москва может иметь дело только с марионетками, значит нет решения чеченской проблемы?

— Я боюсь, что можно предсказать только печальное ближайшее будущее Чечни, и это сделать достаточно просто. Там будет, в сущности уже идет, партизанская война. На долгие годы. Вина России, прежде всего, но и Запада в том, что никто не пожелал увидеть в Масхадове партнера.

— А в России будет меняться отношение к этой войне?

— Мне недавно рассказали об интересных социологических исследованиях. Берется несколько так называемых «фокус-групп» и дается некая вводная информация. Провели следующий эксперимент: сообщили нескольким таким группам, что, скажем, вчера в Чечне российские войска были атакованы боевиками, и эти войска понесли большие потери. Где-то около тысячи человек погибло. Участники этих групп почти в один голос сказали: «Это все Путин виноват. Зачем он туда полез? Мы же знали, что этим и закончится». Это ответ? ■

ГОЛАСНА

Ходят слухи, словно, мухи...

Елена Николаевна ЖУКОВСКАЯ, 39 лет, педагог

«Когда-то, еще в советские времена, преподаватель психологии на лекции рассказывал о методах психологического воздействия на людей путем распространения самых невероятных слухов. В частности, мне запомнился опыт, проведенный спецслужбами по проверке скорости распространения информации методом «народного телефона». Как выяснилось скорость действия этого «телефона» была феноменальной: слух или политический анекдот, рассказанный утром во Владивостоке, буквально через два дня ретранслировался на московских улицах. И доверие к информации, полученной таким путем, было выше, чем к информации из традиционных источников.

А вспомнить об этом методе заставил недавний случай, свидетелем которому мне пришлось стать непосредственно. Сразу оговорюсь — я не любитель ходить по митингам и демонстрациям, но о предполагаемом праздновании Дня Воли слышала. Детям запретила по улицам шастать, да и сама подальше от митинговых страстей решила держаться, так как скопление милиции и бронетехники поутру в субботний день не могло не настораживать. Но вроде митинг окончился, «зачистку» провели, можно. И вот еду днем 25 марта в троллейбусе. Людей множество, толкотня. На одной из остановок втискивается в переднюю дверь тройка подвыпивших мужчин. Один из них громким голосом живописует: «Мне на митинге бутылку коньяка дали и две бутылки шампанского, а еще 150 долларов. Остальным по пятерке раздавали». Двое его попутчиков восторженно завидуют и сетуют, что упустили такой халявный случай. Народ в троллейбусе переглядывается с недоумением, но, кажется, не слишком верит. «Хлестаковщина какая-то, чем это он заслужил столько бутылок и денег?» – бурчит, сидящий рядом со мной дедок. Его явно насторожило пропорциональное несоответствие сумм, якобы выплачиваемых разным категориям демонстрантов. Другие пассажиры откровенно посмеиваются. Не найдя дискутантов, троица дружно вываливается на остановке.

Вечером того же дня возвращаюсь с привокзальной площади на метро. И надо же такому случиться – опять сталкиваюсь со знакомой тройкой, со все тем же текстом про коньяк, шампанское и 150 долларов. Собачья, однако, работа! Целый день мотаться по транспорту, душиться в людской толчее и даже не иметь права на импровизацию...

Через два дня вдруг по радио слышу взволнованный рассказ пожилой женщины, которая повествует о трех негодяях, встреченных ею в транспорте, едущих с митинга, за посещение которого они получили... Как вы догадались – бутылку коньяка, две шампанского и 150 долларов...

Сидящие в радиостудии депутат, политолог и корреспондент благодарят свою слушательницу за правду жизни и клеймят позором продавшихся за алкогольно-валютную подачку непатриотов нашей Родины. Круг замкнулся. Впрочем, нет. Еще президенту об этом «факте» доложат. А он нам. При очередном общении с народом». ■

ПАЛЕМІКА

Советский синдром: вокруг одни шпионы

Юрий ВОРОНЕЖЦЕВ

Беларусь сегодня являет собой драматическое зрелище. Растоптаны ростки демократии, бесследно пропадают политики, в тюрьмы бросают политических оппонентов, запрещают митинги и демонстрации. Белорусская экономика разрушена, большинство населения живет за чертой бедности. А перспективная тенденция развития подтверждает сакраментальную истину: не бывает ситуации, которую невозможно ухудшить. И главное дело, которым увлечены две ветви власти – исполнительная и законодательная, – Союз с Россией.

Из обширного материала некоего В.Клинко «Основные задачи разведки» (НАША СВАБОДА, №№ 11–13) я узнал, что «главной опорой пророссийской политики Лукашенко является «пятая колонна» – представители русской диаспоры в Беларуси». Вывод основывается на результатах социологического опроса, который дал 24 процента поддерживающих объединение России и Беларуси. Согласно автора, эта цифра совпадает с количеством «некоренных», конечно, «в основном, русских», оказавшихся среди свободолюбивых и демократичных граждан Беларуси. В реальности, «некоренных» в Беларуси осталось менее 18,8 %, а «русских», только 11,4 %. Но, по данным самой, на мой взгляд, солидной социологической фирмы Беларуси (НИСЭПИ), собирательный портрет противника независимости – отнюдь не представитель «пятой колонны», а малообразованный, разговаривающий на трасянке белорусский пенсионер, живущий в райцентре или местечке. Что касается «некоренных», то большинство моих знакомых русских, украинцев, евреев и поляков голосовали на президентских выборах против Лукашенко, а на референдуме 1996 года голосовали против его предложений.

Поиски простых объяснений всегда опасны, особенно если они заводят в тупик межнациональных отношений. Для любого белорусского политика, вздумай он взять на вооружение рекомендуемое Виктором Клинко отношение к русской диаспоре в Беларуси, мгновенная политическая смерть обеспечена. Пример главного эмигранта нашей страны – этому неоспоримое подтверждение.

Обвинение со стороны «настоящих белорусских патриотов» русской диаспоры в причастности к «заговору» против независимости Беларуси, кроме стандартной глупости, содержит еще и реальную опасность. Это — подарок российским шовинистам, которые, поверьте, смогут раскрутить неумную интерпретацию до проблемы межгосударственных отношений и извлечь из этой ситуации 1000 % успеха в деле инкорпорации Беларуси в состав Российской Федерации.

Неправильно путать проблему отношений к белорусской независимости государства Россия в лице его правящей верхушки и части граждан Беларуси, которые в старых советских анкетах имели соответствующую запись в пятой графе. Россия ищет «особый» путь. Например, для всего цивилизованного мира Милошевич — военный преступник, а для большей части российских политиков — друг, товарищ и брат. Для всех Лукашенко – узурпатор, незаконно удерживающий власть, а для официальной России — он лучший союзник, с которым собираются обустраивать общее государство. Разумеется, значительная часть ответственности за нынешний кризис Беларуси лежит на Кремле, на российских политиках, которые ради корыстных интересов готовы на аншлюс с благопристойной по форме оккупацией.

Российская верхушка, доведшая собственную страну до позорного состояния, стремится любыми средствами удержать в сфере своего влияния соседнюю страну, пользуясь слабостью ее общества. Показательно, что почти все российские средства массовой информации не дают информацию о том, что с юридической точки зрения продление правления Лукашенко абсолютно несостоятельно. И референдум был совещательный, и все, что последовало за ним, тоже абсолютно незаконно. Никто в российских СМИ не вспоминает, что с точки зрения Закона Лукашенко после 20 июля уже не президент.

Любому мало-мальски разумному человеку понятно, что без поддержки России Лукашенко со своими министрами не смог бы и недели удержаться у власти. Но так называемая русская диаспора в Беларуси не имеет к этому серьезного отношения. В это стоит верить, если хочешь себя обмануть.

Иногда складывается впечатление, что значительная часть оппозиции не способна ни на что иное, кроме поисков исторических деталей, необходимых для подтверждения тезиса о превосходстве «европейца»-белоруса над «азиатом»-русским. Похоже, теоретические изыскания занимают слишком много времени, и его не остается на конкретные действия, которые предпринимают люди во всех странах, когда действительно хотят изменить жизнь общества. Както не заметно активной работы в глубинке среди «масс трудового народа», который попрежнему при наличии чарки и шкварки абсолютно индифферентен к проблеме общественно-политического устройства собственной страны и бездумно проголосует за восстановление любого Союза, в который их влечет их любимый А.Г.Лукашенко.

Не думаю, что ошибусь, утверждая, что 1991 год не повторится, и свобода, добытая чужими руками, повторно на нас не свалится. Так что лучше заняться сложной будничной политической работой, не прислушиваясь к «теоретикам», выстраивающим разрушительные для единства демократических сил общества конструкции. ■

Бывай, Савет Еўропы?

Расціслаў ПЕРМЯКОЎ

Захад дае зразумець Расіі, што парушэнні правоў чалавека ў Чачні – гэта сур'ёзна. Расія агрызаецца і робіць выгляд, што нічога страшнага не адбылося.

Пасля некалькіх месяцаў безвынiковых пагрозаў у бок Расіі еўрапейскія краіны нарэшце вырашылі перайсці да болей дзейсных захадаў – каб прымусіць Расію адмовіцца ад татальнага вынішчэння чачэнскага народа і сесці з лідэрамі чачэнскай нацыі за стол перамоваў.

Як вядома, у мінулы чацвер Парламенцкая асамблея Савета Еўропы (ПАСЕ) пазбавіла дэлегацыю Расіі права голасу і прыняла дастаткова жорсткую рэзалюцыю па Чачні. Еўрапейскія парламентарыі абвінавачваюць Расію ў істотных парушэннях правоў чалавека і настойваюць на неадкладным пачатку перамоваў. У галасаванні браў удзел 291 дэпутат, з іх толькі 14 прагаласавалі супраць рэзалюцыі.

ПАСЕ заклікала краіны, што ўваходзяць у Савет Еўропы, падаць на Расію ў Еўрапейскі суд па правах чалавека, а таксама параіла найвышэйшаму органу Савета Еўропы – Камітэту міністраў замежных справаў – у самы кароткі тэрмін распачаць працэдуру выключэння Расіі з СЕ.

Раней планавалася даць Маскве яшчэ адну адтэрміноўку – да 31 траўня. Аднак парламентарыі пераканаліся, што чакаць прагрэсу ад Расіі няма сэнсу, і вырашылі нарэшце перайсці да актыўных дзеянняў.

Расійская дэлегацыя спачатку спрабавала нешта сказаць у сваё апраўданне, аднак, як сведчаць відавочцы, усе правільныя словы, што казалі дэпутаты Думы і чальцы Савета Федэрацыі, адразу перакрываліся расказамі пра гуманітарныя праблемы на Паўночным Каўказе. Расіі нагадалі, што яна так і не выканала ўмоваў, пастаўленых студзеньскай сесіяй ПАСЕ, сярод якіх галоўным было перапыненне баявых дзеянняў. У выніку расійская дэлегацыя пакінула залу для галасавання амаль адразу пасля прыняцця рэзалюцыі па Чачні. Тым не менш, у зале засталіся дэпутаты Сяргей Кавалёў (Саюз правых сілаў) і Сяргей Іваненка («Яблоко»).

Цяпер рашэнне – за Камітэтам міністраў. Аналітыкі прадказваюць, што той будзе «цягнуць да апошняга», бо не вельмі зацікаўлены ў тым, каб Расія засталася зусім «без тармазоў». Аднак зусім «не заўважыць» рашэння ПАСЕ Камітэт міністраў не можа – дэмакратыя. Магчыма, што Еўропа паставіць урад Пуціна перад жорсткім выбарам: альбо – перапыненне баявых дзеянняў і неадкладныя перамовы, альбо – бывай, Савет Еўропы! Такім чынам, Расія можа стаць на адну дошку з такімі еўрапейскімі ізгоямі, як Югаславія або наша Беларусь.

Калі Расію выставяць за дзверы Савета Еўропы, то ўзмацніцца эканамічны ціск на яе, хутчэй за ўсё, будуць уведзеныя пэўныя санкцыі. Бо як бы Расія ні надзімалася, робячы выгляд супердзяржавы, яе запазычанасць Захаду ў памеры 160 мільярдаў долараў (больш чым па 1.000 долараў на аднаго расіяніна, уключаючы старых і немаўлятаў) пакуль ніхто не дараваў. І не даруе. Наадварот – цяпер ад яе будуць патрабаваць грошы куды болей настойліва.

З другога боку, зменіцца стаўленне замежных бізнесоўцаў да Расіі. Замежныя інвестары ўдзяляюць шмат увагі розным маральным аспектам у краінах, куды яны ўкладваюць грошы. Разуменне таго, што ў Расіі стала парушаюцца правы чалавека, можа нанесці сур'ёзны ўрон іміджу краіны як бізнес-партнёра. Фондавы рынак ужо адрэагаваў на рашэнне ПАСЕ паніжэннем каціровак – і гэта можа стацца толькі пачаткам. Аналітыкі адзначаюць, што падзенне сусветных цэнаў на нафту можа пазбавіць Расію дадатковых крыніцаў фінансавання, якія апошнім часам паспрыялі пэўнай эканамічнай стабілізацыі ў краіне.

Расія больш чым чатыры гады намагалася ўвайсці ў Савет Еўропы, і гэта ў яе атрымалася толькі ў 1996 годзе. Цяпер яна падышла вельмі блізка да таго, каб быць выключанай. Дарэчы, за 51-гадовую гісторыю СЕ яшчэ не было прэцэдэнта, каб нейкую краіну выключылі з складу Савета Еўропы.

Цікавая рэакцыя Расіі на ўсе гэтыя падзеі. Або робіцца выгляд, што нічога страшнага не адбылося, або ідуць афіцыйныя заявы кшталту «сам дурань». Так, кіраўнік расійскай дэлегацыі ў ПАСЕ Дзмітрый Рагозін заявіў, што Федэральны Сход РФ мусіць сам прыпыніць усе кантакты з ПАСЕ – і тады, маўляў, паглядзім, каму будзе горш! Што ж датычыць «учынка» С.Кавалёва і С.Іваненкі, то яны, хутчэй за ўсё, у апошні раз паехалі ў Страсбург у складзе расійскай парламенцкай дэлегацыі, мяркуе Д.Рагозін. МЗС Расіі абвінавацій еўрапейскіх парламентарыяў у «мысленні стэрэатыпамі «халоднай вайны»» і «выказаў шкадаванне». Некаторыя «гарачыя галовы» расійскай палітыкі нават запрапанавалі, каб Расія добраахвотна пакінула СЕ – у знак пратэсту. Але ці варта было чатыры гады змагацца за прыняцце ў «цывілізаваныя краіны», каб потым бясслаўна адтуль самому збегчы? ■

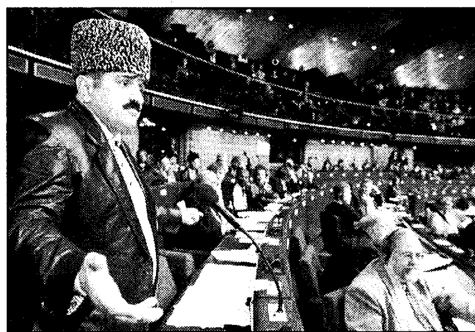

Урезать МВФ и Всемирный банк

Джеффри Д. САКС,
профессор экономики и директор Центра международного развития Гарвардского университета

В последние недели заголовки новостей пестрели сообщениями о дебатах по поводу судьбы Международного валютного фонда и Всемирного банка. Экспертная Комиссия при Конгрессе США, членом которой я состою, выпустила доклад (названный Докладом Мельтцера по имени председателя Комиссии экономиста Аллана Мельтцера), который призывает к радикальным реформам обоих институтов. Вслед за тем вспыхнул трансатлантический спор о том, кому быть новым директором-распорядителем МВФ. Процесс отбора был не очень приятным (развивающиеся страны, например, не имели реального голоса), но в конце концов выбор остановился на кандидатуре немецкого финансиста Хорста Кёлера.

На протяжении последних 20 лет МВФ и Всемирный банк играли значительную роль в развивающихся странах и в странах посткоммунистического переходного периода. Богатые страны, в особенности США, смотрели на МВФ и Всемирный банк как на инструмент финансовой дипломатии. Оба института служили США и Европейскому Сообществу средством снабжения деньгами привилегированных стран – Мексики, России или стран Восточной Азии – во времена кризисов. И МВФ, и ВБ также были наделены правом налагать жесткие условия на экономические программы

обращавшихся к ним за помощью стран.

Критики МВФ и Всемирного банка, включая членов Комиссии Мельтцера, считают, что эти два института чересчур велики, чрезмерно влиятельны и широки по охвату.

МВФ пытается управлять экономической деятельностью более чем в 50 странах. Во многих случаях МВФ навязывает программы, которые длятся годами или даже десятилетиями, долгое время после того, как кризисная ситуация в экономике миновала. Это укрепляет влияние МВФ, поскольку США настаивают на том, что беднейшие страны должны прибегать к помощи программ МВФ, если хотят добиться списания долгов или предоставления прочих видов финансовой помощи извне МВФ.

Всемирный банк одалживает деньги десяткам стран в рамках сотен программ. Иронично, но многие «клиенты» Всемирного банка имеют нормальный доступ к частным рынкам капитала, и заимствования у Всемирного банка – лишь малая доля кредитов, которые эти страны могут получить от остального мира посредством нормальных рыночных механизмов.

Комиссия Мельтцера обратила внимание на то, что МВФ, в состав которого входит лишь тысяча профессиональных сотрудников, не может и не должен пытаться проводить экономические программы в десятках стран. Это приводит к самоуправству, чрезмерному навязыванию своего мнения суверенным странам, со всеми вытекающими отсюда неудовлетворительными или посредственными результатами. Также было замечено, что МВФ и Всемирный банк частично дублируют друг друга, и поэтому ни один из институтов не несет полной ответственности за свои действия.

Комиссия Мельтцера рекомендовала провести сокращения обоих институтов, заставить их сфокусироваться на основных обязанностях и, таким образом, улучшить отдачу. МВФ в первую очередь рекомендовано вернуться к кругу своих первоначальных обязанностей: обеспечению краткосрочной макроэкономической стабильности за счет предоставления краткосрочных займов находящимся в критическом положении правительствам стран-членов МВФ.

Что касается Всемирного банка, то ему Комиссия рекомендовала сократить деятельность по предоставлению кредитов более богатым развивающимся странам и сосредоточить внимание на бедных странах с неотложными нуждами. Это повлекло бы сокращение операций Всемирного банка в странах, имеющих кредитный рейтинг, которые уже способны привлекать частный капитал для своего развития. В кредитах Всемирного банка также должно быть отказано странам, в которых доход на душу населения превышает 4.000 долларов США. В итоге, помощь этого института в первую очередь получили бы миллиарды самых бедных людей по всему миру.

Чтобы помочь беднейшим странам обрести независимость от МВФ после многих лет подчиненного положения, Комиссия Мельтцера рекомендовала полное списание долгов беднейших, глубоко погрязших в долгах, стран. Отчасти, эти страны обращаются за помощью МВФ именно потому, что правительства обанкротились под грузом чрезмерной иностранной задолженности. Списание долгов дало бы этим странам возможность поправить финансовое здоровье без необходимости прибегать к постоянной «помощи» и контролю со стороны МВФ.

Как и ожидалось, правительство США и управленческая верхушка МВФ и Всемирного банка выступили против этих рекомендаций. В своей самонадеянности эти институты считают, что должны продолжать определять судьбы большей части развивающегося мира. Они не готовы уступить и толики власти и ответственности, пусть даже их программы терпят провал. Печально, но правительства во многих развивающихся странах настолько прониклись зависимостью от этих институтов, что слишком боятся лишиться их властной руки, даже если программы МВФ и ВБ зачастую приносят больше зла, чем добра. ■

Project Syndicate

У Венгрыі – патоп

Міхась КАРПОВІЧ

Урад Венгрыі абвясціў ўсходнюю частку краіны зонай стыхійнага бедства. Пра гэта паведамляе агенцтва *Associated Press*. Быў абвешчаны збор сродкаў на барацьбу з воднымі патокамі. Другая па велічыні рака Венгрыі, Ціса, выйшла з берагоў і затапіла вялікія абшары зямлі, разбурыла шмат дамоў. Сотні чалавек былі эвакуяваныя з месца здарэння. Дакладныя лічбы пакуль невядомыя. Міністр транспарту, камунікацыяў і водных рэсурсаў Венгрыі Кальман Катона па даручэнні ўрада ўзначаліў штаб па каардынацыі барацьбы з патопам. Ён паведаміў, што ўрад гатовы выдзеліць 39 мільёнаў долараў, каб папярэдзіць далейшае рушэнне вады.

Узброеныя сілы Венгрыі прыведзеныя ў поўную гатоўнасць – на выпадак, калі тэрмінова спатрэбіцца іхняя дапамога. Міністр унутраных справаў Шандар Пінтэр заявіў, што ўзровень вады ў Цісе можа стаць рэкордным, перавысіўшы ўсе ранейшыя паказчыкі. ■

Шэварднадзе – зноў прэзідэнт

Ірына СТАРЦАВА

Больш за 80 % галасоў выбаршчыкаў – такі рэкордны рэзультат набраў цяперашні прэзідэнт Грузіі Эдуард Шэварднадзе на выбарах, што адбыліся ў мінулую нядзелю. Ягоны асноўны канкурэнт – былы першы сакратар Кампартыі Грузіі Джумбер Паціашвілі – набраў толькі 17 % галасоў.

Хоць вынікі пакуль толькі папярэднія, ужо ясна, што «стары ліс» Шэварднадзе застанецца прэзідэнтам яшчэ на адзін пяцігадовы тэрмін. ■

ЦРУ рэагуе аператыўна

Міхась КАРПОВІЧ

Мінуў год пасля таго, як у выніку памылкі амерыканскі баявы самалёт даслаў ракету на кітайскую амбасаду ў Бялградзе – і вінаўнікі трагедыі ўжо пакараныя. Як паведамілі афіцыйныя асобы Цэнтральнага разведвальнага ўпраўлення ЗША, адзін супрацоўнік ЦРУ быў звольнены з працы, а яшчэ шэсць атрымалі папярэджанні. Па звестках амерыканскага боку, менавіта памылка гэтых асобаў, прозвішчы якіх не называюцца, прывяла да таго, што будынак кітайскай амбасады быў прыняты за склад зброі.

Як вядома, ў выніку бамбардзіроўкі дыпламатычнага прадстаўніцтва авіяцыяй NATO загінула 3 чалавекі, у тым ліку 2 журналісты Кітайскага дзяржаўнага тэлебачання, 20 чалавек былі параненыя. Летась ЗША таксама выказалі гатоўнасць выплаціць Кітаю 28 мільярдаў долараў у якасці кампенсацыі, паведамляе радыё «Нямецкая хваля». ■

КАЛАЖ

Вярніце галовы!

Новая Зеландыя заклікае музеі ўсяго свету вярнуць на радзіму татуіраваныя і засушаныя галовы карэнных жыхароў краіны. У ранейшыя часы вялікая колькасць галоваў, што з'яўляюцца цяпер нацыянальным набыткам, былі прададзеныя ў розныя краіны.

Засушаныя галовы належалі прадстаўнікам племені маары, карэнным жыхарам Новай Зеландыі. Гэта невялікі народ – у свой час еўрапейскія каланісты зрабілі ўсё, каб абарыгенаў засталося як мага менш, — аднак ён дастаткова вядомы ва ўсім свеце дзякуючы сваім шматлікім вычварным майстэрствам. Напрыклад, маары лічаць сябе вынаходнікамі татуіроўкі. Вельмі шмат часу яны прысвячалі пакрыццю свайго цела мудрагелістымі малюнкамі. Іхнія татуіроўкі—гэта арнамент, які пакрываў тубыльца з галавы да ног.

Яшчэ некалькі стагоддзяў таму маары славіліся унікальным майстэрствам высушваць галовы мерцвякоў. На мясцовай мове такія «вырабы» называюцца «мока мокай». Звычайна новазеландцы-абарыгены захоўвалі «мока мокай» любімага чалавека, пакрыты татуіроўкамі, і ставілі яго на бачнае месца ў хаце — у якасці сувеніра. Калі на Новазеландскія выспы прыехалі еўрапейцы, яны ў першую чаргу зацікавіліся татуіраванымі галовамі. Самі маары з радасцю пачалі абменьваць фамільныя каштоўнасці на розныя еўрапейскія «цуды». Такім чынам, галовы маары апынуліся ў розных музеях свету. Дадатковай перавагай такіх экспанатаў стаў той факт, што «мока мокай» добра захоўваюцца практычна ў любых умовах. Самая буйная калекцыя новазеландскіх галоваў знаходзіцца ў Музеі натуральнай гісторыі ў Нью-Йорку. Яна ўтрымлівае ажно 35 «адзінак».

Нядаўна кампанія па рэпатрыяцыі галоваў, якую праводзіць цяпер Новая Зеландыя, дала пэўныя вынікі. Першым з усіх музеяў, хто адгукнуўся на просьбу новазеландскага ўрада аб вяртанні нацыянальнага набытку на гістарычную радзіму, быў Паўднёвааўстралійскі музей з горада Адэлаіда. Ён пагадзіўся адмовіцца ад часткі сваіх экспанатаў, і ў хуткім часе адна з буйных калекцыяў – чатыры засушаныя тубыльскія галавы – пераедзе з Аўстраліі ў Новую Зеландыю, таксама ў музей, дзе ўжо захоўваецца некалькі дзесяткаў галоваў. Урачыстая цырымонія па перадачы каштоўнасцяў адбудзецца 17 красавіка.

Як заявіў прадстаўнік «Адукацыйнай арганізацыі мока мокай» Дальваньюс Прайм, змаганне новазеландцаў за свае галовы толькі пачынаецца. У бліжэйшы час іх чакае, відаць, найбольш сур'ёзнае выпрабаванне – пераканаць амерыканцаў вярнуць «экспанаты». Д.Прайм спадзяецца, што гэта атрымаецца ўжо ў наступным годзе. ■

Самая маленькая газета

Бразільская выдаўніца Далорэс Нунес Сшвінд выпусціла самую маленькую газету ў свеце, ажыццявіўшы такім чынам запаветную мару ўсёй сваёй сям'і. 16-старонкавая газета *Your Honour* мае фармат 2,5х3,5 см. Па словах самой выдаўніцы, яшчэ ў 1935 годзе яе бацька выдаў газету памерам 10х7 см. Як сцвярджае Далорэс, яна ўсё жыццё марыла пабіць гэты рэкорд.

Мініяцюрная газета будзе выходзіць у бразільскім гарадку Дывінаполіс. Першапачатковы наклад – 5 тысяч асобнікаў. Кошт гадавой падпіскі на яе складзе каля 6 доляраў ЗША. ■

КУЛЬТУРА

Вольныя танцы: новая альтэрнатыва

Вольга АНЦЫПОВІЧ

19 красавіка ў канцэртнай зале «Мінск» адбудзецца прэзентацыя альбома «Вольныя танцы: Новая альтэрнатыва» з удзелам беларускіх гуртоў «NRM», «Нейро Дюбель», «Крама», «Палац», «Уліс», «Тройца», «Новае Неба», «Ляволы» і беластоцкага гурта «R.F.BRAHA». Квіткі можна набыць у прыватных распаўсюджвальнікаў і ў тэатральнай касе. Іх кошт – ад 1,5 да 3 тысяч беларускіх рублёў.

А маладзёжная арганізацыя Беларуская Музычная Альтэрнатыва (*БМAgroup*) рыхтуе выданне другой часткі зборніка «Вольныя танцы». Гэта стане працягам першага зборніка «Вольныя танцы: Слухай сваё!», які быў выдадзены ў мінулым годзе. Тады тысячны наклад дыску быў распаўсюджаны не толькі па Беларусі, але і трапіў у эфір радыёстанцыяў больш дваццаці краінаў свету. Асноўная мэта праекта – прапаганда сучаснай беларускай музыкі — фактычна была выкананая, а таму, на думку выдаўцоў, лагічна б было працягнуць традыцыю выдання. На другім дыску будуць сабраныя гурты, што выконваюць модную альтэрнатыўную музыку на беларускай мове, асноўныя напрамкі якой – індзі-рок і папулярная электронная музыка. Акрамя выдання тысячы кампакт-дыскаў, плануецца выпуск аднайменнай аўдыёкасеты і размяшчэнне ў *Internet* сайта «Вольныя танцы». ■

Маладзёжныя панацэі для апазіцыі

Кірэй МАНУЙЛАЎ

Паслянавагоднія шчыраванні лідэра Маладога Фронту Паўла Севярынца вакол Бога, нацыянальных рэчаў і супраціву рэжыму Лукашэнкі, здаецца, прарэзанансавалі ў апазіцыйных колах, і ў прыватнасці маладзёжных, недастаткова. Хоць то вельмі выразная прыкмета настрояў, стану і паводзінаў беларускай моладзі зараз і ейных дзеянняў на перспектыву, а не проста, што нейкі «Севярынец удаўся ў рэлігію».

Беларускі прарыў да Бога

Тым больш што, прынамсі, вонкава ўсё выглядае не як прыватная справа асобнага чалавека, а як цэлая новая канцэпцыя нацыянальнага выратавання ад Маладога Фронту. Бо ў адмысловым лісце-звароце да беларускай моладзі «Брату», надрукаваным у адным з нумароў газеты «Наша ніва» за гэты год, Севярынец падпісваецца менавіта як старшыня гэтай арганізацыі і нават падае патэнцыйным аднадумцам адрас штаб-кватэры для кантактаў. У прынцыпе, такія старанні прымяніць актуалізаваныя хрысціянскія традыцыі да палітычных варункаў зусім не дзіўныя. Апошнія колькі гадоў, паступова адмаўляючыся ад радыкальных формаў палітычнай барацьбы, Малады Фронт на чале з Севярынцам займаўся пераважна арганізацыяй канцэртаў, беларускамоўных дыскатэкаў, шоу «Беларушчына», конкурсаў ды-джэяў Адраджэння ды іншых падобных мерапрыемстваў. Справа, натуральна, важная, але засяродзіліся «маладафронтаўцы» на ёй ажно занадта. Затым было нават асуджэнне другой – «каменяпаднай» – часткі мінулавосеньскага Маршу Свабоды.

І вось цяпер дэклараванне фактычна прынцыпаў хрысціянскай дэмакратыі. Формула, як квінтэсенцыя сутнаснага духоўнага Адраджэння і нацыянальнай ідэі, прапануецца простая: беларуская форма – хрысціянскі змест. Севярынец даводзіць, што наша нацыянальная дэмакратыя канца стагоддзя, як і яго пачатку, засталася «толькі прыгожай легендай», а канцэпцыя нацыянальнай ідэі была зведзеная да «сімвалічнай беларусізацыі. Таму што беларусізацыя без Бога – гэта пустое».

Па вялікім рахунку, зварот Севярынца, які знаходзіцца ў нейкім прамежкавым статусе палітычнага рамантыка і функцыянера, да рэлігіі як да сродку каталізацыі палітычнага працэсу не выпадковы і тым больш не арыгінальны. У «Сучаснай культурнай антрапалогіі» Майкла Говарда чытаем: «Пры аслабленні альбо разбурэнні старога грамадскага ладу, у перыяды ўціску і сацыяльных хваляванняў нярэдка ўзнікаюць так званыя хіліястычныя (альбо адраджэнскія) рухі...ад расчаравання і адчаю», і «звычайна рэлігійная дзейнасць прыхільнікаў хіліястычнага руху звязаная са свецкай палітычнай дзейнасцю». А асноўным прынцыпам з'яўляюцца маральнае адраджэнне і выхаванне новага чалавека. У Севярынца: «Палітыкі няма – замест яе засталася масавая псіхалогія, папулярныя пачуцці і паводзіны: цынізм і нянавісць, подласць і страх, пыха і гнеў, жорсткасць і абыякавасць. На жаль, не толькі сярод правінцыйных савецкіх пенсіянераў і цёмных вяскоўцаў, не толькі ў калідорах улады, КДБ і РАУСах, але і нават там, дзе мы хацелі б бачыць прыстойнасць, чысціню і безумоўнае дабро, – у колах апазіцыі, у тусоўках актыўнай моладзі, у газетах, якім мы верылі безаглядна». А ў якасці дамінанты хіліясту па-беларуску мусіць быць усенароднае пакаянне, як у Нямеччыне 45-га і ЗША пасля В'етнамскай вайны, без якога «беларускі нацыянальны ўздым немагчымы». Наша нагода — трагедыя на Нямізе.

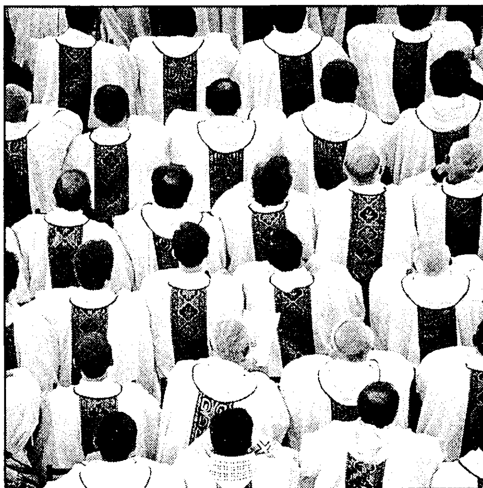

Севярынец агалошвае «беларускі прарыў да Бога», паколькі палітыка, мова, дэмакратыя, незалежнасць менавіта «наступствы духоўнага здароўя нацыі, а ніяк не яго перадумовы». Маўляў, людзі гадамі спрабуюць спасцігнуць гэтыя каштоўнасці, але ўсё адно не ператвараюцца ў свядомых грамадзянаў, таму што займаюцца гэтым праз пачуцці, розум, логіку, а не веру. А прыкладам і мэтай эвалюцыйнаму айчыннаму хіліясту, паводле лідэра «МФ», павінна стаць цывілізацыя Захаду, уладкаваная на хрысціянскіх прынцыпах, што гарантуе адкрытае грамадства, плюралізм, дэмакратыю, культуру ўзаемапавагі і дабрабыт.

Аднак, здаецца, нават пры пагалоўным сакральным уплыве даты 2000 гадоў ад Народзінаў Хрыстовых, нават пры значных мадэрнізацыях хрысціянскіх ідэалаў да палітычных праграмаў і беларускай сітуацыі наогул, глабальная ініцыятыва Севярынца, як яна ёсць, усё роўна выглядае нечым утапічным. Старшыня «МФ» марыць падобным чынам «аб'яднаць беларускі народ, усе 10 млн. чалавек, без падзелу на «свядомых» і «несвядомых», дэмакратаў і лукашыстаў, каталікоў і праваслаўных», і «тады мы, нарэшце, здолеем узвысіцца да нацыі пад бел-чырвона-белым сцягам».

Наўрад ці. Па-першае, як вяшчае ў роліку сацыяльнай рэкламы БТ, насельніцтва «знявечанае атэізмам», да таго ж абсалютна паверыць у Бога – відаць, не на мітынг апазіцыйны з'явіцца. Хрысціянска-дэмакратычнаму кансерватызму пакуль яшчэ дужа супрацьстаіць кансерватызм савецкай ментальнай спадчыны. Па-другое, Севярынец прапаведуе завочнае уніяцтва разам з нацыянальнымі каштоўнасцямі, але сумнеўна, што гэта, нават улічваючы быццам бы спрыяльную для падобных справаў беларускую талерантнасць, пройдзе. Бо вядома, што найбольш распаўсюджанае ў нас праваслаўе і ў крыху меншай ступені каталіцтва далёка не нацыянальныя і не патрыятычныя. А без непасрэднай падтрымкі царквы, што стаіць у насельніцтва на першым месцы па даверы, не абысціся. Значыць, варыянты накшталт ісламскага сацыялізму альбо каталіцкай тэалогіі вызвалення нам, на жаль, не пагражаюць. Як, напрыклад, у Польшчы, дзе каталіцкая царква адыграла немалую ролю ў нацыянальным і антыкамуністычным руху. Відаць, толькі праз некалькі дзесяцігоддзяў, калі гэтыя два адмоўныя фактары трохі знівеліруюцца і калі палітыку ў краіне будзе рабіць пакаленне «МФ», у пакуль гіпатэтычнай хрысціянска-дэмакратычнай партыі будзе шанец на больш-менш масавую народную падтрымку.

Радыкалізм як рэсурс апазіцыі

А зараз рэлігійна-палітычныя пасажы Севярынца – гэта проста выключная праекцыя настрояў маладых беларусаў, што абарачаюцца ў палітыцы, на дадзены момант. А гэта, калі агулам, вялікі песімізм ад тых палітычных варункаў, што адбываюцца ў краіне, у тым ліку ад прафанацыі і непаўнавартасці апазіцыйнага руху. Ад таго, што супрацьстаянне дыктатуры, прарасійскай сатэлітнасці і здэнацыяналізаванасці застаецца з большага безвыніковым. А моладзі, па ўзроставай сутнасці настроенай рэвалюцыйна і па-максімалісцку, хочацца ж, як той казаў, тут і зараз. Таму Севярынец, як яму здаецца, вынайшаў панацэю – праз катарсіс пазбегнуць «новых удараў ілбом аб сценку – з нянавісцю і помслівай злосцю на Лукашэнку, міліцыю, саўкоў, калегаў-дэмакратаў» і духоўнай хрысціянскай экспансіяй на Расію паспрыяць тамтэйшай бяспечнай дэмакратыі — і тым самым захаваць Беларусь.

Але за гэтым расчараваннем моладзі ў айчынных палітычных працэсах можа надарыцца другая крайнасць – выбух радыкальных дзеянняў. Прычым, узбухторвальныя, правакуючыя на тое перадумовы як быццам бы ёсць – міліцэйскія дубінкі і бронетранспарцёры ў Мінску, РНАшныя ўлёткі...і тая ж «саплівасць» Маладога Фронту і іншых маладзёжных арганізацыяў. Ужо сёння патрыятычныя аб'яднанні кшталту «Краю» выглядаюць гатовымі не толькі да вывешвання сцягоў. Гэта па ўсім не нейкая міфічная Беларуская Вызвольная Армія ці які палітычна-перформансны «Правы рэванш» Славаміра Адамовіча.

Каб пазбавіцца дыктатуры, бывае дастаткова і проста моцны дух. Аднак цалкам тое, што гатоўнасць будзе запатрабаваная рэчаіснасцю, не выключаецца. Не выключаецца, напрыклад, мажлівым з'яўленнем стотысячнага натоўпу падчас чарговай апазіцыйнай акцыі альбо бразгатам акупацыйных танкаў па сталіцы. Альбо хоць бы неабходнасцю бараніць ад АМАПа жанчын і старых.

Разам з тым існаванне радыкальных нацыянал-патрыятычных плыняў у айчыннай палітычнай сістэме дадасць папулярнасці правым і правацэнтрысцкім партыям цывільнага, парламенцкага тыпу. У абывацельскім уяўленні яны папросту перастануць адмоўна ўспрымацца як крайне правыя і экстрэмісцкія.

Карацей, нацыянал-радыкалы – натуральны і неабходны рэсурс крызісуючай апазіцыі. Тым больш што ёсць дастатковая колькасць людзей, незадаволеных рэжымам Лукашэнкі, ды і самі ўлады настолькі каланіяльныя і таталітарныя, а з 20 ліпеня 1999 года да таго ж і незаконныя, што маральна і гістарычна апраўдваецца радыкальны супраціў ім. ■

Галоўны рэдактар Павел ЖУК

© НАША СВАБОДА. Спасылка на газету НАША СВАБОДА абавязковая. Рэдакцыя можа не падзяляць меркаванні аўтараў, публікаваць артыкулы дзеля палемікі
Адрас: г.Мінск, пр-т газеты «Известия», 8-173. Пасведчанне аб рэгістрацыі № 1289. Выдаецца з 25 лютага 2000 г. Заснавальнік Зміцер Жук.
Выдавец – рэдакцыя газеты НАША СВАБОДА. E-mail: NPSvaboda@irex.minsk.by Надрукавана з дыяпазітываў заказчыка на паліграфічнай фабрыцы «Чырвоная зорка»
(г.Мінск, 1-шы Загарадны завулак, 3) Заказ 1763 Нумар падпісаны ў друк 10/04/2000 (15:00) Наклад – 7.000